

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra managementu a informatiky

Ochrana zdraví a bezpečnosti při práci

Bakalářská práce

Protection of health and safety at work

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
PhDr. Iva BORSKÁ, CSc.

AUTOR PRÁCE
Jan RŮŽIČKA

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci, dne 11. 3 2024.

Jan RŮŽIČKA

ANOTACE

Tato bakalářská práce v teoretické části popisuje povinnosti a práva jak zaměstnavatele, tak i zaměstnance v oblasti bezpečnosti ochrany života a zdraví při práci. Současně se zabývá problematikou kategorizace práce v Armádě České republiky. V praktické části se práce zabývá počtem a závažností úrazů u vybraného vojenského útvaru v souvislosti s úrazy, které vznikly v průběhu služební tělesné výchovy a vojenského výcviku. Součástí praktické části je provedeno porovnání těchto úrazů v souvislosti s věkem nebo odslouženou dobou zraněného vojáka. V závěrečné části je bakalářská práce zaměřena na celkový cíl práce, a to vytvoření základní metodiky pro kvalitní a kompletní oznámení pracovního úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou či úrazem spojeným s vojenským výcvikem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Armáda České republiky, bezpečnost a ochrana zdraví, kategorizace práce, osobní ochranné pracovní prostředky, pracovní úraz, riziko práce, rozkaz ministra obrany, vojenský výcvik.

ANNOTYTION

In the theoretical part, this bachelor's thesis describes the obligations and rights of both the employer and the employee in the field of life safety and health at work. At the same time, it deals with the issue of categorization of work in the Army of the Czech Republic. In the practical part, the work deals with the number and severity of accidents in a selected military unit in connection with accidents that occurred during official physical education and military training. As part of the practical part, these injuries are compared in relation to the age or length of service of the wounded soldier. In the final part, the bachelor's thesis is focused on the overall objective of the thesis, namely the development of a basic methodology for a high-quality and complete notification of an occupational injury in connection with service physical education or an injury related to military training.

KEYWORDS

Military of the Czech Republic, safety and health protection, categorization of work, personal protective equipment for work, accident at work, risk of work, order of the Minister of Defense, military training.

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	9
1. Základní pojmy v problematice bezpečnosti práce a ochrany zdraví	9
1.1. BOZP a VS	9
1.2. Povinnosti zaměstnavatele a nadřízených	10
1.3. Práva a povinnosti zaměstnance	12
1.4. OZO – Odborně způsobilá osoba	13
1.5. Školení k zajištění bezpečnosti práce	15
1.6. Riziko a stanovení rizika	17
1.7. Kategorizace prací a kategorizace prací v AČR.....	20
1.8. Kategorizace prací v AČR.....	23
1.9. Osobní ochranné pracovní prostředky	26
1.10. Pracovní úraz.....	28
1.11. Základní dokumentace BOZP a VS u vojenský útvarů AČR.....	30
II. Praktická část	32
2. BOZP při služební tělesné výchově a vojenském výcviku v AČR	32
2.1. Služební tělesná výchova	33
2.2. Vojenský výcvik.....	36
3. Analýza úrazovost.....	40
3.1. Počet evidovaných úrazů v letech 2015–2023.....	41
3.2. Počet evidovaných pracovních neschopností v souvislosti s úrazem ...	42
3.3. Rozdělní úrazů v souvislosti se služební tělesnou přípravou	45
3.4. Počet služebních úrazů dle věku zraněné osoby	47
3.5. Počet služebních úrazů podle odsloužených let v AČR.....	49
3.6. Počet osob postižených úrazem žádajících náhradu škody.....	50

4.	Metodika postupu při vzniku pracovního úrazu	51
4.1.	Metodika při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou.....	52
4.2.	Metodika při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou.....	54
5.	Závěr	57
	Seznam použité literatury	59
	Seznam použitých symbolů a zkratk	62
	Seznam tabulek	63
	Seznam grafů.....	64

Úvod

Základním předpokladem dobře fungující organizace je vnitřní klima samotné organizace. Takové prostředí je fungující v okamžiku, kdy není spokojen jen zaměstnavatel nebo vedoucí zaměstnanci, ale především je spokojenost na straně zaměstnanců. K tomuto pocitu ze strany zaměstnanců přispívá především pocit bezpečí při práci. Takový pocit ve svých zaměstnancích dokáže zaměstnavatel docílit dodržováním pravidel bezpečnosti o ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP). V rámci Armády České republiky (dále jen AČR) se setkáváme převážně s označením BOZP a VS, který znamená bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby.

Hlavním cílem zaměstnavatele má být zajištění bezpečného pracoviště pro své zaměstnance a tím spojená snížená možnost vzniku pracovního úrazu. V souvislosti s různorodou pracovní činností, různým pracovním přístupem zaměstnanců a dalším specifickým faktorům, které nám ovlivňují pracovní činnost, nelze nikdy zamezit vzniku úrazu. Je však možno vlivy či možné zdroje pracovních úrazu eliminovat správnými pracovními postupy a pečlivě vyhodnocenými riziky práce, které zaměstnance mohou ovlivnit. I přes kvalitní přípravu pracovního prostředí a vyhodnocení rizika práce je potřeba pracovat i se samostatnými zaměstnanci, a to z důvodu, že každý zaměstnanec je individuální. V rámci individuálního vnímání zaměstnance není možno řešit jen jeho odborné dovednosti, ale i zdravotní způsobilost zaměstnance a jeho náchylnost k možnému vzniku zdravotního úrazu či nemoci. Z toho důvodu je potřeba po vyhodnocení rizikovosti práce stanovit, zda na požadovanou práci je potřeba nahlížet jako na práci bez rizika či jako na práci rizikovou. K tomu nám slouží možné zařazení práce do příslušné kategorie práce. Zařazením pracovní činnosti do příslušné kategorie práce a vyhodnocením rizikových faktorů této práce můžeme pomoci pravidelné lékařské péče předejít případnému jejímu nežádoucímu vlivu na lidský organizmus.

I přes dobrou organizaci práce a maximálně možná opatření v rámci BOZP nelze nikdy zamezit vzniku úrazu. Tato opatření se složitěji zavádí v okamžiku, kdy jsou

zaměstnanci vystaveni rizikové práci. Mezi takové zaměstnance můžeme požadovat osoby zařazené na pozici vojáka z povolání (dále jen VZP) v organizační struktuře AČR. Z toho důvodu nejsou pracovní úrazy v rámci služební tělesné výchovy VZP a vojenského výcviku VZP žádnou výjimečnou událostí, ale o to větší je potřeba dbát na dodržování všech bezpečnostních opatření.

Vznik úrazu, a to i málo závažného, přináší nejen na zraněnou osobu, ale i na vedoucího pracovníka určitou psychickou zátěž, při které může každá osoba reagovat různě. Z toho důvodu je cílem této bakalářské práce vytvoření dvou jednoduchých metodik, které mají sloužit jako jednoduchý návod, co učinit za opatření, která zajistí včasné nahlášení pracovního úrazu a s tím i možné další potřebné kroky, které mohou zabránit opakování těchto úrazů. Současně by vytvořená metodika měla přispět k urychlení šetření vzniku úrazu a s tím i spojené rychlejší náhrady škody a nemajetkové újmy v souvislosti s poškozením zdraví VZP.

Cílem bakalářské práce je vytvoření jednoduché metodiky hlášení pracovních úrazů. Jejím smyslem je vytvořit pracovní pomůcku pro vedoucí pracovníky zaměstnání, tak aby v případné stresové události jako je pracovní úraz mohli nashromáždit včas a kvalitně potřebné informace. Současně s vytyčeným cílem bude provedena metodou rešerší analýza statistických údajů pracovních úrazů u vybraného vojenského organizačního celku.

I. Teoretická část

1. Základní pojmy v problematice bezpečnosti práce a ochrany zdraví

1.1. BOZP a VS

V rezortu ministerstva obrany se v rámci bezpečnosti ochrany života a zdraví VZP setkáváme se zkratkou BOZP a VS. BOZP a VS je zkrácené označení pro bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby. Význam takto používaného označení vychází z platného rozkazu ministra obrany (dále jen RMO)¹, který ukládá požadavky na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany (dále jen MO).

Hlavním úkolem problematiky BOZP v rezortu MO je zajistit dosažení ochrany zdraví zaměstnanců a osob nacházejících se v objektech MO. V rámci v oblasti BOZP je potřeba zabránění působení nebezpečných činitelů, jevů a procesů na zaměstnance. Ke splnění těchto požadavků slouží zaměstnavateli soubor technických, organizačních a jiných opatření. Tato opatření musí sloužit nejen k ochraně zaměstnanců, ale všech fyzických osob, které se zdržují s vědomím zaměstnavatele na jeho pracovišti. Mezi tyto osoby patří nejen zaměstnanci jiných společností, ale i návštěvy na pracovišti.

Soubor těchto opatření vyplývá z právních, vnitřních či ostatních předpisů. Základním cílem těchto přijatých opatření je předcházet rizikům pracovních úrazů a odstraňovat je. Pokud není možné takové riziko přímo odstranit, tak se musí provést taková opatření, která je minimalizují na přijatelnou míru. Z toho důvodu vyplývají zaměstnavateli povinnosti, které musí v rámci ochrany svých zaměstnanců aplikovat. Mezi základní povinnosti zaměstnavatele, kterým v rezortu MO bývá velitel, v oblasti BOZP a VS je kontrolovat dodržování těchto opatření.

¹ RMO č. 41/2018, ve znění RMO č. 21/2022 Věstníku (2. novela), *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany*, Praha: Ministerstvo obrany, 2022.

Význam BOZP lze rozdělit na ochranu bezpečnosti práce a ochranu zdraví. Bezpečnost práce se zabývá převážně pracovními podmínkami a pracovním prostředím pracoviště. Tuto oblast BOZP můžeme nazvat jako technickou prevenci, která vychází převážně z kompetencí Ministerstva práce a sociálních věcí. Ochrana zdraví se zabývá zejména rizikovými faktory pracovních podmínek a hygienou práce. Jedná se o zajištění zdravotní prevence. Tato oblast patří do kompetence Ministerstva zdravotnictví.

1.2. Povinnosti zaměstnavatele a nadřízených

Zaměstnavatel je povinen zajistit bezpečnost ochrany zdraví zaměstnanců při práci, a to i v těch případech, kdy není možno odstranění rizika. Musí svými opatřeními zamezit podceňování řešení této problematiky a současně dbát na jejich důrazném dodržování. Mezi hlavní povinnosti zaměstnavatele patří tato opatření:

- zabezpečit na pracovišti dodržování právních a vnitřních předpisů či norem;
- minimalizovat veškerá nebezpečí či zdroje, které mohou vést k pracovnímu úrazu;
- vytvářet příznivé pracovní podmínky a tím eliminovat nebezpečí vzniku pracovního úrazu či nemoci;
- organizačními opatřeními vytvářet podmínky pro kolektivní ochranu zaměstnanců;
- v případě nemožnosti zamezení rizika kolektivní ochranou, provádět individuální ochranu zaměstnanců;
- poskytovat zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky (dále jen OOPP) a dbát na jejich používání;
- pravidelně provádět školení a vzdělávání zaměstnanců;
- řídit a provádět kontrolu prací svých podřízených;
- dbát na dodržování úklidu na pracovišti;
- provádět pravidelné kontroly na pracovišti a zjištěné případné nedostatky řešit;

- zabezpečit vstupní, mimořádné či pravidelné lékařské prohlídky zaměstnancům;
- v případě mimořádných situací přijmout opatření ke snížení nebezpečí a zajistit případnou první pomoc;
- vytvářet podmínky tak, aby byl zaměstnanec odborně způsobilý k vykonávané práci;
- dbát na dodržování zákazů na pracovišti (např. kouření);
- zabezpečit revize materiálu na pracovištích (např. elektrická zařízení, sportovní náradí, revize žebříků);
- vést evidenci všech úrazů na pracovišti a minimalizovat jejich opakování;
- zamezit, aby zaměstnanec neprováděl činnost, která neodpovídá jeho zdravotní způsobilosti;
- dodržovat pracovní dobu a předepsanou dobu odpočinku;
- zajistit zaměstnancům přestávku na jídlo a oddech v minimální době 30 minut;
- zabezpečit dodržování bezpečnostních přestávek podle zvláštních právních předpisů;
- zabezpečit ochranu pro těhotné a kojící matky, a to i převedením těchto zaměstnankyň na jinou práci.

V případě nedodržování těchto povinností může být veden zaměstnavatel k odpovědnosti za vzniklé škody. Nejčastěji se jedná o peněžní vyjádření náhrady či odškodnění za způsobené zranění při výkonu práce.

V zákoně o vojácích z povolání² jsou definovány hlavní povinnosti nadřízených v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví. Tato opatření se vztahují nejen na povinnosti vedoucího organizačního celku, ale na všechny vojáky, kteří zastávají vedoucí pozici v rámci AČR a ostatních složek rezortu MO.

V rámci organizační struktury musí mít vedoucí pracovník minimálně jednoho podřízeného zaměstnance. Mezi hlavní úkoly vedoucího zaměstnance patří

² § 98 zákona č. 221/1999 Sb., *o vojácích z povolání*, ve znění pozdějších předpisů.

ukládání pracovních úkolů a s tím související provádění kontrolní činnosti jejich plnění. Vedoucí zaměstnanec nemusí mít v oblasti BOZP žádné zvláštní vzdělání či absolvování speciální zkoušky, podléhá stejnému školení v oblasti BOZP jako každý jiný zaměstnanec, pokud nestanoví zaměstnavatel jinak. Vedoucí zaměstnanec má odpovědnost oznamovat zaměstnavateli či svému vedoucímu zaměstnanci zjištěné nedostatky na pracovišti, které mohou vést k ohrožení zaměstnanců. Mezi další povinnosti patří oznámení pracovního úrazu na přiděleném pracovišti a spolupracovat na jeho řádném objasnění.

1.3. Práva a povinnosti zaměstnance

Mezi největší mýty v oblasti BOZP patří, že za vše je odpovědný zaměstnavatel, popřípadě vedoucí pracovník a že zaměstnanec má pouze práva, ale žádné povinnosti. Bohužel plno zaměstnanců si svoje povinnosti uvědomí až při pracovního úrazu a jeho následném objasňování.

Mezi základní práva zaměstnanců patří právo na zajištění jejich bezpečnosti a zdraví při práci. Zaměstnanci mohou provádět pouze práce, na které jsou odborně připraveni, fyzicky a zdravotně způsobilí. Z toho důvodu má každý zaměstnanec právo odmítnout přidělený úkol či práci, který ohrožuje nejen jeho zdraví, ale i zdraví jiných osob. Současně mezi hlavní práva zaměstnance patří možnost ohlásit svému zaměstnavateli nedostatky či zjištěné závady na pracovišti, které mohou vést k ohrožení zaměstnanců či ke vzniku pracovního úrazu. V případě že k odstranění rizik práce nestačí kolektivní ochrana, má každý zaměstnanec právo na osobní ochranné pracovní prostředky (dále jen OOPP). Zaměstnanci mají právo účastnit se jednání v oblasti informací týkající se BOZP a navrhnout opatření, která mohou vést ke zlepšení jejich pracovních podmínek na pracovišti.

V případě, že na pracovišti mají zaměstnanci zřízenou odborovou organizaci, ukládá to zaměstnavateli povinnost³ s touto organizací se podílet na řešení otázek

³ § 108 zákona č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*, ve znění pozdějších předpisů.

v oblasti BOZP. Zástupci odborové organizace se mimo jiné podílí na vyhledávání rizikových faktorů na pracovišti, řeší se zaměstnavatelem a zástupcem pro oblast bezpečnosti OOPP. Zástupci odborové organizace mají právo účastnit se na vyšetřování pracovních úrazů a řešení problematiky v oblasti nemocí z povolání.

Každý zaměstnanec je ale povinen dodržovat stanovené předpisy a pravidla na pracovišti. Základní povinnosti zaměstnanců jsou uvedeny v zákoně č. 262/2006 Sb.⁴ a následně jsou upřesněny v návazných předpisech, které jsou specifické pro různé druhy pracovních činností. Mezi takové povinnosti může patřit:

- dbát o svoji vlastní bezpečnost, dle svých schopností a možností;
- dodržování stanovených pracovních postupů a pokynů vedoucího zaměstnance;
- dodržování právních předpisů a norem;
- bezodkladně oznamovat pracovní úrazy;
- používat předepsané a nepoškozené OOPP a řádně se o ně starat;
- nepoužívat na pracovišti a v pracovní době alkoholické či jinak návykové látky;
- podrobit se preventivním prohlídkám ze strany zaměstnavatele, zda není pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek;
- nekouřit na pracovišti;
- podrobit se pracovním lékařským prohlídkám a vyšetřením;
- pravidelně se účastnit školení, a to včetně ověření znalostí.

1.4.OZO – Odborně způsobilá osoba

Zákon č. 309/2006 Sb.⁵ zavádí pojem Odborně způsobilá osoba. Zaměstnavatel má tímto zákonem stanovenou povinnost provádět hodnocení a prevenci rizik.

⁴ § 105 zákona č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ § 9 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., *zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)*, ve znění pozdějších předpisů.

V případě, že k této činnosti má odpovídající znalosti a má maximálně 25 zaměstnanců⁶, tak tuto činnost může provádět sám. V případě, že zaměstnanců je 26⁷ a více může tuto činnost provádět sám pouze za předpokladu, že je k dané činnosti odborně způsobilý nebo musí zajistit na pracovišti minimálně jednu odborně způsobilou osobu.

Odborně způsobilá osoba (dále jen OZO) musí pro svoji odbornou činnost splnit zákonem stanovené podmínky a současně úspěšně absolvovat zkoušku z odborné způsobilosti. Platnost této zkoušky je 5 let a před ukončením její platnosti je nezbytné opětovně provést periodickou zkoušku z odborné způsobilosti.

Osoba určená do pozice OZO u organizačního celku se stává hlavním koordinátorem na pracovišti v oblasti BOZP. Z tohoto oprávnění mu přísluší povinnost průběžně hodnotit stav v oblasti BOZP a informovat o tom zaměstnavatele. Současně zaměstnavateli navrhuje organizační opatření, která by měla vést ke zlepšení bezpečnosti práce na pracovištích. OZO řeší problematiku prevence rizik a s tím související dokumentaci, vstupní a periodické školení zaměstnanců v oblasti BOZP, evidenci rizikových prací a další dokumentaci v oblasti BOZP. K této pracovní činnosti je delegována zaměstnavatelem a vede ji pod svým jménem a vlastnoručním podpisem. OZO má za povinnost udržovat své odborné znalosti a reagovat na právní změny v oblasti BOZP. Od zaměstnavatele má právo z důvodu výkonu své činnosti vyžadovat nezbytné organizační informace. Mezi tyto informace patří převážně příchod nového zaměstnance, změna zdravotní kvalifikace pracovníka, možnost zvýšeného rizika práce a s tím související změna kategorie práce.

⁶ § 9 odst. 2 písm. a) zákona č. 309/2006 Sb., *zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)*, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ § 9 odst. 2 písm. b) a c) zákona č. 309/2006 Sb., *zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)*, ve znění pozdějších předpisů.

1.5. Školení k zajištění bezpečnosti práce

Mezi základní povinnosti zaměstnavatele je zajištění školení svých zaměstnanců v oblasti BOZP. Školení je pro zaměstnance povinné a musejí ho absolvovat i s následným prověřením znalostí. Hlavním účelem těchto školení je seznámení zaměstnanců a vedoucích zaměstnanců:

- o jejich právech a povinnostech;
- o změně právních předpisů a nařízení;
- seznámení s organizačními směnicemi a provozními řády na pracovišti;
- seznámení s riziky práce při jejich pracovním zařazení;
- seznámení s problematikou pracovně lékařských prohlídek;
- seznámení s novými výrobními procesy a pracovních postupů na pracovišti.

Školení v oblasti BOZP můžeme rozdělit do několika oblastí. Základním školením v oblasti BOZP je vstupní do zaměstnání. Toto školení se skládá z obecné části, kdy osoba je seznámena o obecných pravidlech na pracovišti a v problematice BOZP. Tohle školení provádí převážně OZO. Součástí vstupního školení je i školení přímo na pracovišti. Zde se osoba přímo seznamuje s náplní svojí pracovní činnosti a tím spojeného rizika, kterému může být vystaven. Tímto školením je převážně pověřen vedoucí zaměstnanec pracoviště, popřípadě OZO v součinnosti s vedoucím zaměstnancem. Součástí vstupních školení není jen seznámení s příslušnými právními a vnitřními předpisy, ale i seznámení s provozními řády, návody k obsluze či podmínkami ohledně poskytování OOPP.

Zaměstnavatel musí kromě vstupního školení zabezpečit i následná školení v oblasti BOZP. Jedná se o periodická školení stávajících zaměstnanců, která musí proběhnout minimálně jednou za 3 roky. V případě změny pracovního zařazení či druhu práce musí být provedeno školení v oblasti BOZP před započítáním této práce, pokud dojde ke změně rizika práce a je tahle nová pozice odlišná od dřívějšího zařazení zaměstnance. Provést nové školení v oblasti BOZP je potřeba učinit i v případě změny pracovních či technologických postupů při výrobě.

Mezi zvláštní nebo mimořádná školení v oblasti BOZP lze zařadit pourazové školení zaměstnance, po skončení dlouhodobé pracovní neschopnosti a z nedostatků zjištěných při kontrolní činnosti.

Pourazové školení v oblasti BOZP se provádí v případě, že k úrazu došlo v důsledku nedodržování či porušení předepsaných předpisů. Tento druh mimořádného školení se týká nejen osoby, která byla úrazem poškozena, ale i těch osob, kterých se týká druh práce, při které k úrazu došlo. Osoba úrazem poškozená se školí samostatně před opětovným nástupem na pracoviště, to je převážně po ukončení pracovní neschopnosti. Osoby, kterých se týká práce, při které došlo k úrazu, musí být proškoleny bezprostředně po vzniku tohoto úrazu, aby bylo zamezeno jeho opakování.

Mimořádné školení po skončení dlouhodobé pracovní neschopnosti se provádí u zaměstnanců, kteří byli déle než 1 rok v neschopnosti. Tato lhůta může být ale i kratší, a to pokud to tak stanoví charakter práce a tím spojené závazné lhůty školení. Doba může být zkrácena i z rozhodnutí zaměstnavatele, pokud lze v rámci pracovního zařazení předpokládat zvýšená rizika na pracovišti.

K poslednímu mimořádnému školení zaměstnanců v kratší lhůtě dochází na základě zjištěných pochybení v rámci kontrolní činnosti. Zde se převážně jedná o zjištění, kdy dochází k porušování bezpečnostních předpisů nebo nepoužívání OOPP.

Po ukončení školení školitelem musí být u proškolené osoby provedeno ověření znalostí z dané problematiky. Ověření znalostí z problematiky BOZP může probíhat několika možnostmi. Znalosti lze ověřit ústním přezkoušením školené osoby nebo v podobě písemného testu. Formu ověření znalostí si volí školitel sám, ale většinou probíhá v písemné formě, kdy test bývá doplněn podpisy školitele a školené osoby.

O provedeném školení je potřeba zpracovat záznam, který musí obsahovat základní identifikační údaje. Mezi tyto údaje patří datum provedení školení a identifikace školitele a školené osoby. Tato identifikace ve zpracovaném záznamu je ve formě čitelného jména, příjmení a podpisu obou osob.

Součástí záznamu o provedení školení je i záznam o obsahu školení. Zaměstnancovou povinností je účastnit se školení v plném rozsahu a ukončit jej závěrečným ověřením svých znalostí. Nejčastěji se v tomto případě volí písemná forma ověření znalostí. Ústní ověření se provádí převážně při vstupním školení, kdy školení probíhá jednotlivě s každým novým zaměstnancem nebo v malém počtu nových zaměstnanců. V případě, že zaměstnanec neprokáže při ověřování svých znalostí potřebné vědomosti, má povinnost se do 30 dní podrobit opakovanému ověření svých znalostí. Po tuto dobu může být zaměstnavatel přeřazen na jinou pracovní činnost, tak aby nebyla ohrožena jeho bezpečnost a zdraví případnými riziky spojenými s jeho původním pracovním zařazením.

Školení zaměstnanců je důležitou součástí jejich ochrany zdraví. V současné době se toto školení provádí fyzicky nebo on-line formou. Z důvodu převážně časové náročnosti tohoto školení dochází v mnoha případech k pochybením, která mohou mít v budoucnu za následek vznik pracovního úrazu. Mezi základní pochybení, a to převážně u periodického školení, je jeho formálnost, všeobecnost, nedostatečná připravenost lektora v oblasti BOZP, špatně zvolený časový harmonogram školení, špatná vazba školení ohledně zjištěných rizik práce na pracovišti či nevhodný způsob ověření znalostí.

1.6. Riziko a stanovení rizika

Mezi základní povinnosti zaměstnavatele patří zabezpečit bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti. Neexistuje pracoviště, které by nevykazovalo výskyt žádného nebezpečí. Rozdíl v jaké míře se nebezpečí na určitém pracovišti vyskytuje, je určen převážně druhem práce, ale i v jakém prostředí se daná činnost vykonává. Míra nebezpečí je ovlivněna nejen vnitřním prostředím daného pracoviště, ale současně vnějším vlivem na dané prostředí práce.

Pro správnou identifikaci těchto rizik musí být pravidelně na s pracovišti prováděna kontrolní činnost, která musí být zaměřena na vyhledávání těchto nebezpečí. Většinou tuto kontrolu neprovádí přímo zaměstnavatel, ale OZO daného podniku, či komise vytvořená pro kontrolu dodržování BOZP, jejímž členem je minimálně jedna osoba odborně způsobilá k této činnosti. Na identifikaci těchto nebezpečí se současně aktivně účastní sami zaměstnanci či odborová organizace. Cílem je ze získaných kontrolních podmětů posoudit případná rizika a vyhodnotit vhodná opatření k jejich eliminaci.

Při stanovení rizik na daném pracovišti nebo při pracovní činnosti lze využít již získaných dat z jiných pracovišť, informací ze šetření pracovních úrazů či získaných poznatků z vlastní kontrolní činnosti. Ve všech těchto případech se ale vždy pracuje s výrazy nebezpečí, ohrožení a riziko. Tyto pojmy lze definovat následovně.

V průběhu vyhodnocování rizik na pracovišti pracuje pověřený pracovník s výrazy jako nebezpečí, ohrožení a riziko. Nebezpečí můžeme definovat jako určitou vlastnost nositele, která se ve spojení s vykonávanou činností stává potenciálním zdrojem způsobené škody. Je tedy případným původcem vytvoření nebezpečné situace a tím spojeného zdroje rizika.

Při identifikaci nebezpečí je důležité správně identifikovat zdroj či činnost, která může způsobit úraz na pracovišti nebo být zdrojem nemoci. Ve specifických případech s výrazně zvýšeným rizikem práce může docházet i ke kombinaci úrazu s trvalým poškozením zdraví. Základním faktorem při posuzování nebezpečí a je určení jeho výskytu na pracovišti. Nebezpečí na pracovišti se může vyskytovat nepřetržitě či neočekávatelně. Mezi trvalá nebezpečí na pracovišti řadíme práce v prašném prostředí, vystavení stálým vibracím, zvýšená fyzická zátěž, zátěž při práci v chladném prostředí či zátěž způsobená teplem, práce v hlučném prostředí, práce s chemickými látkami či neionizujícím zařízením. Mezi nejčastější trvalá nebezpečí patří psychická zátěž, zraková zátěž nebo práce v nevhodné

pracovní pozici. Naopak do kategorie neočekávatelných nebezpečí lze zařadit pád, výbuch nebo závada zařízení.

V důsledku vzniklé nebezpečné situace dochází k ohrožení bezpečnosti, zdraví či vzniku možné materiální škody. Ohrožení z tohoto důvodu můžeme nazvat jako stav, který nastává v případě expozice nebezpečí. Při vyhledávání rizik na pracovišti musíme vždy počítat s případným rizikem nedodržení pracovních postupů, tak abychom byli schopni vyhodnotit případná vhodná opatření na pracovišti. Mezi taková opatření patří práce v týmu pod dozorem, používání OOPP, vyznačení únikových cest či počet lékárniček první pomoci v objektu.

V důsledku identifikace nebezpečí a s tím spojeného případného ohrožení jsme schopni co nejpřesněji určit riziko práce. Riziko práce nelze žádnými postupy či pravidly odstranit na sto procent. Při jejich identifikaci pracujeme vždy s určitými proměnnými faktory. Mezi takový faktor můžeme zařadit zejména člověka. Každá osoba je jedinečná a nikdo ke stejné činnosti nepřistupuje stejně a to buď od počátku či v důsledku profesní slepoty, kdy profesní slepotou můžeme nazvat činnost spojenou se stereotypní prací. V důsledku takové dlouhodobé činnosti se zvyšuje pravděpodobnost incidentu na pracovišti, který může vzniknout nejen opomenutím jednoho pracovního pochybení, ale i kombinací několika obecných či specifických rizik pro danou činnost.

Hlavním cílem správného vyhodnocení rizik není jejich současné zhodnocení, ale jejich eliminace přijatými opatřeními, a to na základě získaných poznatků. Se snížením rizika na pracovišti a s tím spojené eliminace tohoto nebezpečí je důležitá vnitřní komunikace na pracovišti mezi zaměstnavatelem, vedoucími zaměstnanci a ostatními zaměstnanci organizace. Základním krokem ke snížení rizika je včasné a srozumitelné předávání informací zaměstnancům. Současně je potřeba, aby v organizaci byly zavedeny funkční pracovní postupy. Tyto postupy jsou většinou aplikovány pomocí provozní dokumentace, jako jsou provozní řády či metodiky pracovní činnosti. Při stanovování rizika je nutné posuzovat nejen pravděpodobnost jeho výskytu a tím spojeného nebezpečí, ale i případnou závažnost vzniklého úrazu či poškozeného zdraví.

Pracovní místnost a činnost	Práce v kancelářských prostorech, učebnách či přednáškových místnostech.	
Nebezpečí nebo nebezpečná situace	Možné poranění	Bezpečnostní opatření
- zařízení kanceláře; - kancelářské pomůcky; - povrch podlahy kancelářského prostoru.	- pád; - srážka; - zakopnutí; - bodnutí; - pád předmětu na dolní končetinu.	- správné rozmístění nábytku a kancelářského zařízení; - používání kancelářských pomůcek jen k úkonu určení; - povrch podlahy z protiskluzného materiálu.
Navržená bezpečnostní opatření:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Udržování pořádku na pracovišti. 2. Ukládat materiál na místa, která jsou na to určena. 3. Nepřetěžovat nábytek. 4. Nestoupat na židle a jiné kancelářské vybavení. 5. Nepoužívat poškozené kancelářské pomůcky. 6. Zavírat dvířka a zásuvky kancelářského zařízení. 7. Při používání nastavitelných křesel správně nastavit výšku sedáku, sklon sedáku, nastavení opěrky zad a nastavení opěrky hlavy. 		

Tabulka 1: Vzor možného zápisu o vyhodnocení rizik na pracovišti.

1.7. Kategorizace prací a kategorizace prací v AČR

V souvislosti s výskytem rizika práce na pracovišti a s tím spojeným vlivem na zdraví zaměstnanců patří mezi povinnosti zaměstnavatele zařadit příslušnou práci do odpovídající kategorie práce. Současné rozdělení do kategorií prací nám

stanovuje Zákon č 258/2000 Sb.⁸ Základní podpůrnou legislativou spojenou s určováním faktorů ovlivňující kategorii prací je Vyhláška č. 432/2003 Sb..⁹

Kategorie práce z důvodu její rizikovosti lze rozdělit do čtyř kategorií. Hierarchie rozdělení je dle závažnosti vlivu na zdraví od kategorie číslo jedna až po kategorii čtyři. Do jaké kategorie práce bude posuzovaná práce zařazena je souhrnné hodnocení všech zátěžových faktorů a jejich kombinací, které mohou mít vliv na zdravotní stav zaměstnance. Jelikož se převážně posuzuje více rizikových faktorů, je potřeba v rámci posuzování identifikovat takové faktory, které nejvýrazněji mohou ovlivňovat zdraví.

Kategorie práce první a druhá nejsou považovány za rizikové a to po dobu pokud orgán ochrany veřejného zdraví (dále jen OOVZ) nestanoví jinak. V první kategorii jsou zařazeny veškeré práce, které nevykazují svojí expirací negativní vliv na zdravotní stav člověka. Druhou kategorií prací stanovuje pro své zaměstnance sám zaměstnavatel s následnou povinností informovat OOVZ o výskytu takové práce na svém pracovišti. Do druhé kategorie prací se zařazují převážně práce, které mohou zaměstnance nepříznivě ovlivňovat jen ve výjimečných případech. Zároveň můžou negativně ovlivňovat více citlivé jedince či osoby s dočasně sníženou zdravotní odolností. Práce zařazená v první a druhé kategorii bývají označovány jako nerizikové, ale z rozhodnutí OOVZ můžou být i tyto práce označeny jako rizikové.

Rizikovou prací nazýváme práce zařazené do kategorie třetí a čtvrté. Jako rizikovou práci uvádíme i práci zařazenou do druhé kategorie, o které tak rozhodne OOVZ. V takovém případě se musí i u těchto prací vést evidence, kdy a jak často byla osoba takovému riziku vystavena. Z toho důvodu se často používá ještě jedna kategorie prací, která se nazývá 2R. Jedná se o označení kategorie práce,

⁸ § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Vyhláška č. 432/2003 Sb., Vyhláška, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorie, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběrů biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů.

kteřá je vystavena několika rizikům a to druhé kategorie a jednomu či dvěma rizikům kategorie třetí. V celkovém součtu spojených rizik ale nespĺňuje podmínky zařazením do kategorie třetí. Ve třetí kategorii¹⁰ prací jsou převážně vedeny práce, u kterých jsou pravidelně překračovány hygienické limity a nelze tyto nepříznivé vlivy odstranit technologickými či organizačními postupy. Z tohoto důvodu je potřeba při těchto pracích používat OOPP a činit organizační a ochranná opatření v takovém rozsahu, aby tato rizika byla maximálně eliminována. Čtvrtou kategorií¹¹ prací označujeme takové práce, kde i přes používání všech technologických, organizačních a ochranných opatření včetně OOPP hrozí vysoké riziko ohrožení zdraví.

Povinností zaměstnavatele je vedení evidence rizikové práce na každého zaměstnance samostatně. Součástí takové evidenční karty je nutné přesně identifikovat osobu, která byla takovým rizikům vystavena. Tato identifikace je podle §40 zákona 258/2000 Sb.¹² zajištěna uvedením jména, příjmení a rodného čísla. Kromě identifikace osoby musí tato evidence uvádět počet odpracovaných směn v takovém prostředí. Definice směny není zákonem přesně stanovena a z toho důvodu je nejčastěji používán časový ukazatel v počtu hodin v týdnu či měsíci s následným výsledným součtem za daný kalendářní rok.

rok/měsíc	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Σ/12	Σ/C
2022	-	-	-	-	-	-	-	5	12	8	-	10	35	35
2023	7	12	9	-	-	15	12	9	11	8	2	11	96	131

Tabulka 2: Vzor možného vedení počtu odpracovaných směn při rizikové práci.

¹⁰ § 3 odst. 1 písm. c) Vyhláška č. 432/2003 Sb., Vyhláška, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorie, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběrů biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ § 3 odst. 1 písm. d) Vyhláška č. 432/2003 Sb., Vyhláška, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorie, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběrů biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů.

¹² § 40 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Součástí evidence rizikových prací jsou ještě informace o lékařských preventivních prohlídkách, o zvláštních očkováních, které souvisí s pracovní činností na pracovišti. V případě, že jsou na pracovišti provedena kontrolní měření ohledně koncentrace rizikových faktorů, tak se součástí takové evidence stávají i informace z této činnosti. V takovém případě je potřeba uvést jakého rizikového faktoru se měření týkala, kdy proběhla, jaké hodnoty byly naměřeny a číslo protokolu daného měření.

Typ rizikového faktoru (biologický činitel)	hluk	hluk
Datum měření	6. 5. 2022	18. 9. 2023
Číslo protokolu	HL-18-22	HL-153-23
Naměřené hodnoty	$L_{Aea\ 8h'} = 74\ \text{dB}$	$L_{Aea\ 8h'} = 81\ \text{dB}$

Tabulka 3: Vzor možného záznamu o provedeném kontrolním měření

S vedením evidence rizikových prací vyplývá pro zaměstnavatele i povinnost v zachování této evidence i po skončení expozice rizika. Minimální doba, kdy tuto dokumentaci z důvodu možného pozdního výskytu onemocnění musí zaměstnavatel dodržet, je 10 let. Jedná se o minimální dobu uchování těchto záznamů. U vybraných prací, kde hrozí větší nebezpečí vzniku nemoci v následku dříve vykonávané práce, je tato lhůta stanovena až na dobu 40 let,

1.8. Kategorizace prací v AČR

Velitel organizačního celku v AČR má v oblasti určení kategorie práce svých zaměstnanců stejné povinnosti, jako každý jiný zaměstnavatel a musí se řídit platnými předpisy. V rámci těchto povinností musí osoby zařazení osob do rizikové práce nahlásit příslušným orgánům.

Do roku 2021 byli VZP AČR zařazování podle rozhodnutí vedoucího organizačního celku do všech kategorií práce. V roce 2021 nastala pro kategorizace prací pro VZP významná změna. Z rozhodnutí hlavní hygieničky

Ministerstva obrany (dále jen HHMO) byly stanoveny dvě minimální výsledné kategorie práce pro VZP. Z rozhodnutí HHMO byly tyto kategorie označeny 001 a 002. Kategorie prací označená jako 001 byla určena pro VZP zařazené pro výkon svojí služby u speciálních či bojových jednotek. Pro osoby s výkonem u těchto jednotek byla stanovena minimální kategorie práce třetí. Kategorie s označením 002 byla určena pro VZP zařazené pro výkon svojí služby u zabezpečovacích jednotek a pracovníků zařazených na pozicích velení a štábních pracovníků. Pro osoby s výkonem u těchto jednotek byla stanovena minimální kategorie práce druhé rizikové. Rozhodnutí o určení minimální výsledné kategorie pro VZP vzešlo z vyhodnocení kontrolní činnosti, kdy bylo zjištěno, že nebyla vyhodnocována všechna pracovní rizika při výkonu VZP ze stran organizačních celků MO.

V rámci rozhodnutí HHMO byly stanoveny rizikové faktory pracovních podmínek. Tyto faktory jsou stanoveny jako minimální a mohou být i vyšší nebo i doplněny o další pracovní faktory s ohledem na pracovní zařazení VZP. Pro kategorie označené 001 z rozhodnutí HHMO byly stanoveny jako rizikové faktory působící na VZP: celková fyzická zátěž (3), pracovní poloha (3), zátěž teplem (3), práce s biologickými činiteli (2R), psychická zátěž (2), zátěž chladem (2) a hluk (2). Za výslednou kategorii práce byla stanovena kategorie třetí.

Pro kategorie označené 002 z rozhodnutí HHMO byly stanoveny jako rizikové faktory působící na VZP: celková fyzická zátěž (2), pracovní poloha (2), zátěž teplem (2), práce s biologickými činiteli (2) a hluk (2). Za výslednou kategorii práce byla stanovena kategorie druhá riziková.

Změna kategorií a s tím spojených faktorů ovlivňují výsledné určení kategorie práce, byla určena z důvodu dlouhodobého vyhodnocení požadované zátěže a režimu na VZP v průběhu výcviku, vlivů využívané vojenské techniky a venkovního prostředí při výcviku v polních podmínkách a v terénu. V roce 2023 došlo z rozhodnutí HHMO ke změně posuzování pracovních podmínek a ovlivňujících faktorů. V rámci tohoto rozhodnutí byly zrušeny označení V1. Současně v rámci nově vzniklých označení došlo i k úpravě faktorů pracovních

podmínek a s tím spojených kategorií. Nově vzniklá skupina označená V3 je určena pro vojáky vykonávající službu u speciálních a bojových jednotek a to s pravidelnou vojenskou přípravou v terénu. Výsledná kategorie práce u V3 byla stanovena třetí s těmito faktory pracovních podmínek: celková fyzická zátěž (3), zátěž teplem (3), práce s biologickými činiteli (2R), pracovní poloha (3), psychická zátěž (2), zátěž chladem (2) a hluk (2).

Označení V2 je určena pro vojáky vykonávající službu u prvků velení, štábu a jednotek zabezpečení, které mají omezenou přípravu v terénu. Výsledná kategorie práce u V2 byla stanovena druhá riziková s těmito faktory pracovních podmínek: celková fyzická zátěž (2), zátěž teplem (2), práce s biologickými činiteli (2) a hluk (2).

Současně s novým rozhodnutím HHMO kromě kategorií označených jako V3 a V2, které nahradily a zároveň upravily pracovní faktory dříve platných označení 001 a 002 vznikly další dvě kategorie. Jedná se o kategorii označené jako AZ a V1. Kategorie s označením AZ je určena pro vojáky zařazené v aktivní záloze a tyto osoby v době jejich povolání a výkonu jsou vystaveny minimálně těmto faktorům. Faktory ovlivňující pracovní podmínky a tím i případně vyšší výsledná kategorie práce pro příslušníky aktivních záloh je ovlivněna jejich zařazením k dané jednotce a s tím spojenými podmínkami jejich výcviku. Poslední kategorie označovaná jako daná osoba není vystavena vojenské přípravě v terénu. Osobám zařazeným do kategorie V1 jsou zařazené do první kategorie prací. Do kategorie V1 mohou být zařazené i osoby s dočasnou změnou zdravotního stavu, kdy toto zdravotní omezení jim neumožňuje výkon služby v zařazení rizikových prací V2 nebo V3. Současně kategorii V1 je možné určit těhotným vojákyním, kdy tyto vojákyně není možno zařazovat na pracovní pozice, kdy dochází k ohrožování jejich mateřství a tím spojeným ohrožením plodu dítěte. Současně může být kategorie V1 přidělena VZP s převážně administrativní prací, která je zproštěna od vojenské přípravy v terénu. Přidělení do takové kategorie práce je v kompetenci vedoucího organizačního celku a taková osoba nesmí být v průběhu svého výkonu vystavena rizikové práci.

1.9. Osobní ochranné pracovní prostředky

V rámci dodržování BOZP na pracovišti a zabezpečení ochrany zaměstnanců při práci lze tuto ochranu rozdělit na dvě základní oblasti:

- kolektivní ochranu;
- individuální ochranu.

Kolektivní ochrana zaměstnanců má přednost před individuální ochranou. Je to nejen z hlediska ekonomického, ale i z hlediska dopadu. Danými opatřeními jsme schopni chránit většinu zaměstnanců či cizích osob nacházejících se na pracovišti. Kolektivní ochranou rozumíme prostředky technického, technologického a organizačního charakteru, které nám usnadňují pracovní podmínky na pracovišti. V rámci dodržování těchto podmínek jsme schopni eliminovat velké množství rizikových faktorů na pracovišti. Mezi základní příklady kolektivní ochrany patří pravidla pohybu na pracovišti, větrání či ochrana před pádem pomocí stálého či mobilního zábradlí.

K individuální neboli osobní ochraně pracovníka se přistupuje tehdy, kdy k jeho ochraně nepostačují opatření zvedena kolektivní ochranou. Osobní ochranné pracovní prostředky neboli OOPP, mají za úkol chránit zaměstnance před specifickými riziky. Základní právním předpisem, který nám charakterizuje základní pravidla používání OOPP, je Nařízení vlády 390/2021 Sb.¹³

OOPP pořizuje zaměstnancům zaměstnavatel a to bezplatně, na základě vlastního seznamu, který je vypracován po vyhodnocení rizik k jednotlivým pracovním činnostem. Zaměstnavatel je povinen tyto ochranné pomůcky poskytnout a nelze místo nich provést finanční náhradu zaměstnanci. V případě, že zaměstnanci mají pocit, že tyto prostředky jsou nedostačující, může zaměstnavatel na tuto skutečnost upozornit odborně způsobilou osobu v prevenci rizik nebo odborovou organizaci. Zaměstnavatel má povinnost zabezpečit OOPP pro zaměstnance ihned po nástupu do zaměstnání a nikoliv až po skončení

¹³ Nařízení vlády č. 390/2021 Sb., o bližších podmínkách poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků.

zkušební doby. Tyto ochranné prostředky je povinen zaměstnanec po skončení pracovního poměru vrátit zpět zaměstnavateli. Ochranné pomůcky musí zaměstnavatel poskytnout i cizím osobám nacházejících se s jeho souhlasem na pracovišti.

Zaměstnavatel má za povinnost pořizovat takové OOPP, které vyhovují současným právním předpisům. Z toho důvodu musí výrobce těchto prostředků garantovat jejich nezávadnost a bezpečnost. Tyto výrobky musí být označeny značením CE. Pokud tohle označení nelze umístit na výrobek, tak je umístěno na originálním balení tohoto prostředku a samozřejmě v návodu k použití. Návod k použití takového výrobku musí být vždy pro Českou republiku v českém jazyce.

Základní funkcí OOPP je ochrana před škodlivými vlivy z práce či pracovního prostředí, kde je tato práce vykonávána. Ochranné prostředky mají zaměstnance chránit před rizikem, neohrožovat jeho zdraví a nebránit mu či jinak neomezovat jeho pracovní činnost. Každý zaměstnanec má právo, aby ochranné prostředky odpovídaly jeho fyzické konstituci a jeho zdravotnímu stavu. OOPP dále musí splňovat veškeré ergonomické a technické požadavky.

Mezi základní povinnosti zaměstnavatele patří nejen pořízení potřebných OOPP, ale i zabezpečení správného proškolení pro práce s těmito ochrannými prostředky, životností a správnou údržbou takového prostředku. O údržbu ochranného prostředku se stará zaměstnavatel. V případě dohody se zaměstnancem, lze tuto starost převést na něj, ale zaměstnavatel má povinnost poskytovat finanční náhradu na údržbu tohoto materiálu.

Mezi ochranné pracovní prostředky patří hlavně pomůcky na ochranu hlavy, sluchu, očí, obličeje, dýchacích cest, rukou, nohou, trupu, ale někdy i na ochranu celého těla.

I přes to, že zaměstnavatel má povinnost pořizovat ochranné pomůcky a starat se o ně, vyplývají i pro zaměstnance určité povinnosti. Mezi základní povinnosti zaměstnance patří používat OOPP jen k účelu, ke kterému jsou určeny a podle

návodu výrobce. Zaměstnanec musí provádět jejich průběžnou údržbu, oznamovat závady a nakládat s těmito prostředky hospodárně. Zaměstnanec současně nemůže odmítnout používání ochranných prostředků z důvodu zdravotního stavu.

V případě, že zaměstnanec při své pracovní činnosti musí požívat více ochranných prostředků, tak tyto prostředky musí být vzájemně slučitelné a nesmí omezovat navzájem svoji schopnost ochrany.

1.10. Pracovní úraz

Pracovní úraz můžeme definovat jako poškození zdraví nebo jako poškození zdraví, jehož následkem může nastat smrt při výkonu zaměstnání v nezávislosti na vůli poškozeného. Ne každý úraz v pracovní době a na pracovišti splňuje podmínky uznání pracovního úrazu. Základní předpokladem uznání úrazu jako pracovního je takový úraz, který nastal při pracovním úkolu nebo v přímé souvislosti s takovým úkolem. Jedná se o poruchu zdraví způsobenou vlivem neočekávaného vnějšího vlivu. V rámci evidence pracovních úrazů musí zaměstnavatel vyhotovovat k úrazu dokumentaci a to zvláště závažných úrazů. Za takové úrazy jsou považovány úrazy s pracovní neschopností, u kterých proběhla hospitalizace zraněné osoby a úrazy s následkem smrti zraněné osoby. Tyto povinnosti jsou uvedeny v zákoně č. 262/2006 Sb.¹⁴ a pro vedoucí organizačních celků v rezortu MO upřesněny v patném RMO¹⁵.

Mezi nejzávažnější pracovní úraz patří takový, při kterém dojde k úmrtí poškozené osoby. V rámci statistických údajů se za smrtelný úraz považuje takový, kdy poškozený na následky úrazu zemře do jednoho roku. Za další velmi závažné úrazy jsou považovány úrazy životu nebezpečné. Zde se jedná převážně o úrazy, které vznikly v důsledku závažného poškození bezpečnostních opatření na pracovišti a jejich následkem je úraz s významným poškozením zdraví.

¹⁴ § 105 odst. 2 a 3 zákona č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Čl. 26 RMO č. 41/2018, ve znění RMO č. 21/2022 (2. novela) *Věstníku, Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany*.

Za závažné úrazy jsou též považovány hromadné úrazy, kdy dojde v důsledku jedné události ke zranění více osob.

V případě vzniku pracovního úrazu vyplývají při takové události povinnosti jak pro zaměstnance, tak hlavně pro zaměstnavatele. Základní povinností zaměstnance je bezodkladně informovat vedoucí pracovníky či přímo zaměstnavatele o jeho vzniku a současně spolupracovat při jeho objasňování. Tato povinnost zaměstnanců se vztahuje i na případné zranění zaměstnance jiného zaměstnavatele či zranění osoby, která se zdržovala na pracovišti.

V případě vzniku pracovního úrazu je povinností zaměstnavatele objasnit příčinu jeho vzniku. Při šetření úrazu musí spolupracovat nejen se zraněnou osobou, ale i odborovou organizací v případě její existence, s ostatními zaměstnanci, kteří jsou buď přímými svědky úrazu, nebo znají jiné důležité informace k objasnění tohoto úrazu. Současně v rámci šetření úrazu musí spolupracovat s osobami, které v organizaci mají na starost BOZP.

V rámci správného objasnění úrazu na pracovišti a zamezení jeho následného opakování je potřeba takovou událost řádně vyšetřit. Z toho důvodu je hlavní povinností zaměstnavatele vést evidenci úrazů na pracovišti. Tato evidence se vede v knize úrazů, kde je proveden prvotní zápis se základními údaji o úraze. Mezi tyto údaje patří převážně uvedení jména a příjmení poškozeného, čas a místo úrazu, o jaké zranění se jedná, závažnost zranění, činnost, při které k úrazu došlo, počet hodin odpracovaných před vznikem úrazu, jméno svědka úrazu a kdo úraz zapsal. Následně o každém úraze je potřeba provést záznam o úraze, kde je tento úraz již více definován, ale současně se zde uvádí, zda byla nutná hospitalizace či pracovní neschopnost poškozeného. Součástí záznamu o úraze bývá popis události, při které k němu došlo a pokud je to možné prvotní vyjádření k události poškozeného či svědků úrazu.

Při objasňování pracovního úrazu a jeho příčin je povinností zaměstnavatele zajistit účast poškozeného, pokud to jeho zdravotní stav či zranění umožňuje. Zabezpečit účast svědků a to všech, kteří mohou přispět k objasnění této události.

Mezi tyto svědky nepatří jen osoby, které daný úraz viděli, ale mohou to být i osoby, které se na místě události nacházeli v její blízkosti nebo v krátkém časovém úseku před vznikem či po vzniku úrazu. V případě zřízení odborové organizace, je nutné zabezpečit účast jeho zástupce, pokud to tato organizace vyžaduje a zástupce organizace v oblasti BOZP, kdy se jedná většinou o OZO.

Z důvodu objektivního vyšetření je potřeba zabezpečit místo úrazu, tak aby nedošlo k jeho zásadním změnám a bylo možno toto místo řádně ohledat a zjistit či prověřit zdroj úrazu. V rámci vyšetřování vzniku úrazu je povinností zaměstnavatele předložit vyšetřovací komisi provozní dokumentaci pracoviště, záznamy o školení pracovníků, protokoly o zdravotní a odborné způsobilosti pracovníků. V případě, že je to možné, je potřeba provést co nejdříve fotodokumentaci místa úrazu.

Evidence všech úrazů na pracovišti není důležité jen k vyšetření konkrétního úrazu, ale hlavně z důvodu prevence. Nahlášením i malého úrazu bez jakéhokoliv následku může zabránit následnému vážnějšímu úrazu. Současně by měl být impulz pro zaměstnavatele a pracovníka BOZP k řešení případných nových bezpečnostních opatření na pracovišti. Bezpečnostní opatření na pracovišti by měla být podrobena revizi hlavně v případě opakujících se zranění a to i v případě, že se nejedná o závažná poranění.

1.11. Základní dokumentace BOZP a VS u vojenský útvarů AČR

V rámci odpovědnosti za dodržování platných zákonů, nařízení a dalších platných předpisů je odpovědný velitel, ředitel či vedoucí organizačního celku. V rámci organizační struktury Vojenského útvaru (dále jen VÚ) či Vojenského zařízení (dále jen VZ) spadají povinnosti zaměstnavatele na velitele tohoto VÚ či VZ. V rámci organizačního celku prostřednictvím rozkazu velitele útvaru velitel stanovuje komise odpovědné za problematiku BOZP a VS u VÚ. Jedná se převážně o tyto komise:

- **komise pro vyšetřování a odškodnění úrazů.** Mezi hlavní úkoly této komise je prošetření vzniklého úrazu na pracovišti stanovení, zda úraz

naplňuje všechny znaky služebního či pracovního úrazu, zjištění důvodu jeho vzniku a předložení následné závěrečné zprávy veliteli, ve které v případě zjištěných nedostatků na pracovišti navrhuje jejich odstranění či napravení. Komise bývá pravidla tří či pětičlenná. Jedním z členů komise bývá určen OZO daného VÚ.

- **komise pro provádění roční kontroly BOZP.** Hlavní úkolem této komise je provedení pravidelné kontroly všech pracovišť daného útvaru. Tato kontrola se dle platného RMO¹⁶ provádí v první polovině kalendářního roku. Jedním z členů komise musí být povinně OZO daného útvaru. Po ukončení kontrolní činnosti předkládá komise veliteli závěrečnou zprávu o činnosti této komise se zjištěnými závěry z kontrolní činnosti.
- **ustanovení OZO ve vnitřním rozkaze,** kdy je uvedeno jméno a příjmení takto stanovené osoby a současně je v rozkaze u této osoby uvedeno číslo platného osvědčení o absolvování odborné způsobilosti v oblasti BOZP.

Velitel je dále odpovědný za vedení i ostatní dokumentace v oblasti BOZP u svého zařízení. Vedení této dokumentace je zpravidla určen OZO daného útvaru či jiná osoba odborně způsobilá v dané problematice. Tyto dokumenty jsou vedeny jako přílohy vnitřního rozkazu či jiných základních řídicích dokumentů nebo mohou být vedeny samostatně.

Mezi tyto dokumenty patří:

- organizační směrnici v oblasti kategorizace prací a pracovišť;
- seznam OOPP;
- hodnocení rizik podle pracovišť a činnosti prováděných u VÚ;
- evidenci rizikových prací;
- dopravně – provozní řády;
- vedení evidence o školení v oblasti BOZP
- vedení knihy úrazů.

¹⁶ Čl. 32 odst. 2 RMO č. 41/2018, ve znění RMO č. 21/2022 (2. novela) Věstníku, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany.*

II. Praktická část

2. BOZP při služební tělesné výchově a vojenském výcviku v AČR

Dodržování zásad BOZP při činnosti VZP, která je spojena s výkonem služební tělesné výchovy nebo vojenského výcviku, patří k základním opatřením, jejichž účelem je minimalizovat zranění vojáků. Každý voják zařazený v AČR, který není ze zdravotních důvodů dočasně zproštěn z účasti na služební tělovýchově či výcviku, je v rámci svých profesních povinností vystaven rizikovým faktorům vyplývajících z dané činnosti. Jedná se převážně o fyzické a psychické zátěžové faktory. Nejen služební tělesná výchova VZP, ale i vojenský výcvik je ovlivněn převážně fyzickou náročností, která je u každého jedince na individuální úrovni. Tyto rozdílné fyzické dispozice s kombinací soutěživosti v rámci sportovní činnosti a z důvodu rozdílné náročnosti vojenského výcviku vytváří rozdílnou psychickou zátěž na jednotlivé osoby. Z důvodu kombinace těchto dvou faktorů se u VZP při těchto činnostech zvyšuje riziko vzniku pracovního úrazu. Toto riziko je možno eliminovat dodržováním základních pravidel BOZP a používáním OOPP, ale nelze ho nikdy absolutně odstranit. Z toho důvodu se během kalendářního roku setkáváme s několika úrazy, které jsou spojeny se zvyšováním fyzické připravenosti VZP v rámci služební tělovýchovy nebo úrazy spojeny s vojenským výcvikem.

V praktické části bakalářské práce jsou vedeny úrazy, které vznikly v časovém horizontu roku 2015 až roku 2023 a jsou spojeny se služební tělovýchovou či činností při vojenském výcviku. Statistické údaje pro praktickou část jsou použity z aplikace „Evidence úrazů“¹⁷, jejíž provoz zajišťuje odbor ochrany územního zájmu a státního odborného dozoru sekce majetkové Ministerstva obrany. Z důvodu povolení práce s těmito daty v praktické části, ale bez možnosti uvedení o jaký organizační celek se jedná, nebude název této organizační jednotky v průběhu práce zmíněn. Pro praktickou část byla použita organizační jednotka

¹⁷ Čl. 23 RMO č. 41/2018, ve znění RMO č. 21/2022 (2. novela) Věstníku, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany*.

s personální velikostí do 400 osob. V rámci tohoto uskupení probíhá standardní výcvik a VZP jsou při něm vystaveni standardnímu riziku.

Všechny tyto úrazy byly pro prošetření uznány jako pracovní úrazy a nebyla při nich porušena žádná bezpečnostní opatření. Všechny úrazy vznikly buď nešťastnou náhodou či v důsledku plynoucí z náročnosti daného výcviku. Vzniklé úrazy vznikly z důvodu individuální činnosti poškozeného nebo v důsledku jiné osoby. Mezi úrazy vzniklé v důsledku individuální činnosti můžeme počítat úrazy vzniklé z přecenění sil či únavy poškozeného při služební tělovýchově jako je běh či úrazy spojené s neobratností cvičence. Mezi úrazy, které jsou způsobeny vlivem druhé osoby, můžeme zařadit ty, které vzniknou v důsledku špatného vysvětlení předpokládaného výkonu nebo v důsledku kolektivní činnosti jako můžou být sportovní turnaje či různé kolektivní sporty.

Z důvodu rizikovosti zaměstnání v AČR v rámci služební tělesné výchovy či vojenského výcviku musí být zajištěna případná první pomoc pro poškozeného v takovém rozsahu, jak to předepisují interní předpisy či nařízení k vykonávanému zaměstnání.

2.1. Služební tělesná výchova

Základním předpisem, kterým se řídí služební tělesná výchova v rezortu MO, je Normativní výnos ministerstva obrany č. 12/2011.¹⁸ Tímto normativním výnosem ministerstva obrany (dále jen NVMO) je rozdělena služební tělesná výchova VZP na tělesnou přípravu a výběrovou tělesnou výchovu. Současně je tělesná příprava ještě rozdělena na základní tělesnou přípravu a speciální tělesnou přípravu. V rámci takového rozdělení do tělesné přípravy zařazujeme činnost, která je spojena s výcvikem podle platných předepsaných programů, výcvikem v rámci kurzů či soustředění, kontrolní činností či komplexními zaměstnáními. Mezi výběrovou tělesnou výchovu následně můžeme zařadit účast

¹⁸ NVMO č. 12/2011 Věstníku, *Služební tělesná výchova v rezortu Ministerstva obrany*.

VZP na sportovních hrách pořádanými rezortem MO, sportovních dnech velitelů, účasti VZP na mimorezortních sportovních akcích, kam byli vysláni z důvodu reprezentace svého organizačního celku, či tělovýchovnou činnost spojenou s prevencí v rámci sociálně nežádoucích jevů.

Hlavním cílem služební tělesné výchovy v rezortu MO je zabezpečení pravidelné pohybové aktivity VZP a tím zabezpečení jejich fyzické připravenosti a psychické odolnosti při zátěži. Veškerá činnost v rámci této přípravy je spojena s aktivním přístupem k sportovnímu životnímu stylu. Z toho důvodu bývá nejčastějším zdrojem úrazu pád, srážka s jinou osobou či úraz spojený s únavou lidského organismu. Mezi nejčastější zranění v rámci sportovní aktivity můžeme zařadit zlomeniny končetin, natažené či natržené svaly, podvrtnutí či vykloubení nebo vnitřní zranění.

V rámci minimalizace úrazů a dodržování bezpečnostních opatření v rámci služební tělesné přípravy jsou podle NVMO č. 12/2011 stanoveny povinnosti při organizování a řízení zaměstnání služební tělesné výchovy.

V rámci služební tělesné výchovy¹⁹ je povinností každého vedoucího tohoto zaměstnání se na takové zaměstnání připravit. Tato příprava je zaměřena nejen na plánované cvičení, ale i na zajištění kvalitního a hlavně bezpečného prostředí, kde má výcvik probíhat, na stav sportovního materiálu a pomůcek, které budou v rámci cvičení využity, ale hlavně na osoby, pro které je výcvik připravován a tím spojené jejich schopnosti a dovednosti. V rámci tohoto NVMO patří mezi základní povinnosti vedoucího zaměstnání vést schválenou písemnou přípravu a v případě jejího dlouhodobějšího využívání provádět aktualizaci této písemné přípravy.

Před zahájením zaměstnání je povinností vedoucího tohoto zaměstnání provést základní poučení o chystaném zaměstnání, prověřit zdravotní stav cvičících, zda jsou schopni tento výcvik absolvovat. Další povinností je provést kontrolu OOPP, pokud je povinnost je při výcviku využívat, zkontrolovat, zda cvičenci jsou v předepsané, nepoškozené či jinak ohrožující ústroji. V případě, že to charakter

¹⁹ Čl. 37 odst. 1 NVMO č. 12/2011 Věstníku, *Služební tělesná výchova v rezortu Ministerstva obrany*

zaměstnání vyžaduje, je nutné zkontrolovat, aby neměli u sebe žádné předměty, které by mohly způsobit nejen úraz jim, ale i ostatním účastníkům zaměstnání. Zde se hlavně jedná o hodinky, prstýnky, klíče či psací potřeby. V průběhu výcviku musí vedoucí zaměstnání tento výcvik přerušit, dochází-li k ohrožení zdraví cvičenců. To může být ovlivněno nejen nevhodným způsobem chování cvičenců při výcviku nebo poškozením materiálu potřebného k zaměstnání, ale i možným zhoršením klimatických podmínek.

Na konci zaměstnání je povinností vedoucího zaměstnání zjistit, zda v průběhu výcviku nevznikla některému z cvičenců zdravotní újma. V případě nahlášení takové události, musí tuto událost zaznamenat do písemné přípravy, poskytnout poškozenému zdravotní ošetření, pokud to typ zranění umožňuje, a bezodkladně takový úraz ohlásit a zabezpečit jeho zaevidování do knihy úrazu.

V případě všeobecných zásad²⁰ ve speciální tělesné přípravě se vychází ze zásad bezpečnostních opatření služební tělesné výchovy. V případě speciální tělesné přípravy, kam zařazujeme výcvik v překonávání překážek, házení, přesunech v boji z blízka, ve vojenském plavání, ve vojenském lezení a v základech přežití, ale v různých úrovních výcviku dochází ke zvyšování rizika na cvičence, z důvodu zvyšování jejich odolnosti. Zvyšování tohoto rizika však klade větší odpovědnost na vedoucí pracovníky těchto zaměstnání, tak aby byli schopni připravit podmínky tohoto výcviku a zároveň byli schopni včas reagovat na průběh výcviku, a v případě, že může dojít k ohrožení zdraví cvičícího, být schopni včas tento výcvik přerušit.

Mezi základní pravidla bezpečnostních opatření při služební tělesné výchově, která mají za účel minimalizovat riziko vzniku úrazu, patří:

- používat pouze taková zařízení, která jsou bezpečná, nepoškozená a mají platnou revizní zprávu;
- provést řádné rozcvičení před zaměstnáním a to s hlavně s ohledem na jeho předpokládanou náročnost;

²⁰ ²⁰ Čl. 43 odst. 1 NVMO č. 12/2011 Věstníku, *Služební tělesná výchova v rezortu Ministerstva obrany*

- řádně posoudit prostory, kde má zaměstnání proběhnout a řádně zabezpečit či odstranit místa, která by mohla mít vliv na zdraví cvičenců;
- neprovozovat zaměstnání s předměty, které by mohly ohrožovat zdraví účastníků zaměstnání;
- v průběhu zaměstnání sledovat vliv zátěže, prostředí a počasí na cvičence;
- při výcviku se pohybovat jen po vyznačených trasách či v určeném prostoru;
- při sportovní činnosti používat odpovídající oblečení a sportovní obuv;
- za snížené viditelnosti požívat osvětlení a reflexní prvky;
- v případě vzniku úrazu okamžitě poskytnout první pomoc a zabezpečit převoz zraněné osoby k lékařskému vyšetření;
- bezodkladně ohlašovat vzniklé úrazy bez ohledu na jejich závažnost z důvodu možného odstranění případného nebezpečí pro ostatní účastníky zaměstnání.

2.2. Vojenský výcvik

Během výcvikového roku se každý voják účastní v nějaké formě vojenského výcviku. Frekvence vojenského výcviku je u každého VZP rozdílná, ale jedná se o činnost, která je stejně jako služební tělesná výchova pro všechny VZP v určité fázi profesního zdokonalování společná. Základním předpisem, který řeší bezpečnostní opatření při výcviku v rezortu MO je Vševojsk-2-9.²¹ Tento předpis řeší základní bezpečnostní opatření při výcviku s tím, že na něj navazují další vnitřní předpisy upravující bezpečnostní opatření v rámci specifických výcviků.

Úkolem tohoto předpisu je zabezpečení a vytvoření podmínek výcviku na takové úrovni, aby byla zajištěna v co nejvyšší míře ochrana života a zdraví vojáků účastnících se vojenského výcviku. Současně klade důraz na správnou přípravu velitelů odpovědných za daný výcvik. Základním předpokladem snížení rizika při

²¹ Ministerstvo obrany, *Bezpečnostní opatření při výcviku*, Praha: Ministerstvo obrany, 2011, Vševojsk-2-9.

vojenském výcviku je udržování vojenského materiálu, výzbroje, výstroje a techniky v nepoškozeném stavu.

V průběhu vojenského výcviku odpovídá za bezpečnostní opatření řídící tohoto výcviku. V rámci tohoto výcviku je řídící tohoto výcviku veden jako vedoucí zaměstnanec a je tedy nadřízený všem osobám, které se účastní výcviku. Jako vedoucí zaměstnanec má za povinnost připravit cvičení dle stanovených požadavků, realizovat v rámci této přípravy všechna bezpečnostní opatření, před zahájením výcviku poučit všechny účastníky výcviku a následně je přezkoušet z důvodu ověření jejich znalostí. V neposlední řadě je řídící odpovědný za dodržování bezpečnostních opatření po celou dobu výcviku.

Za dodržování bezpečnostních opatření při výcviku jsou odpovědni i samotní cvičící, kteří na to jsou v průběhu poučení před zahájením výcviku upozorněni a poučeni. V rámci vojenského výcviku jsou všichni účastníci tohoto cvičení povinni používat předepsaný materiál k tomuto účelu určený a to pouze podle platných předpisů. V případě, že se v rámci výcviku používá materiál, jehož užívání není upraveno vojenskými předpisy a nařízeními, tak s takovým materiálem se v rámci výcviku musí zacházet podle bezpečnostních předpisů od výrobce. K zamezení případného ohrožení života a zdraví cvičících VZP je potřeba tyto předepsané postupy průběžně kontrolovat. Z důvodu vyšší možnosti vzniku úrazu v průběhu vojenského výcviku je potřeba zabezpečit při této činnosti zdravotnické zabezpečení. Zdravotnické zabezpečení je nutné provést v takovém rozsahu a kvalitě, které je potřebné k danému druhu výcviku. Osoby odpovědné za zabezpečení výcviku a zdravotnického zabezpečení musí být seznámeni s prostorem výcviku a s tím souvisejícími přístupovými trasami k možnému místu zraněné osoby.

Správná organizace vojenského výcviku je nejdůležitějším a prvotním opatřením k minimalizaci rizikových faktorů spojených s výcvikem. Mezi základní organizační zásady patří zplánování výcviku a to v postupných krocích. Mezi takové kroky můžeme zařadit, že před praktickým provedením daného výcviku proběhne teoretická příprava na zaměstnání. Společně s kvalitní organizací vojenského

výcviku na snížení rizika vzniku úrazu je přesná znalost požadovaných úkolů od všech účastníků výcviku a dodržování všech bezpečnostních opatření. V případě zjištění vedoucím výcviku, že jsou tyto opatření porušovány, je jeho povinností takový výcvik nezahájit anebo přerušit či ukončit. Z důvodu zajištění bezpečnostních opatření při výcviku je důležitý faktor odborné a zdravotní způsobilosti. Vojenského výcviku se nemůže účastnit osoba se zdravotním omezením a tento výcvik nesmí provádět ani pod případným dozorem. Z pohledu odborné způsobilosti je možné tuto činnost vykonávat bez této způsobilosti, ale jen pod dozorem a to z důvodu získání takové odbornosti.

V souvislosti s vojenským výcvikem je potřeba, aby vedoucí takového výcviku sami splňovali odbornou neboli kvalifikační způsobilost. Tento kvalifikační požadavek je často podmíněn splněním potřebného vzdělání či odborného kurzu, který je zakončen vykonáním řádné zkoušky a vystavením platného certifikátu opravňujícího danou činnost vykonávat. Takto získaná odbornost je často udělena na daný časový úsek, kdy pro její obnovení je potřeba absolvovat pravidelná školení či nové prověření znalostí.

Vojenský výcvik je v mnoha oblastech zdrojem zvýšeného rizika vzniku úrazu a tak je nezbytné, aby se kromě řádného zajištění bezpečnostních opatření z pozice velitele výcviku na bezpečnosti ochrany života a zdraví podíleli i samotní účastníci výcviku. Hlavní povinností cvičících je řádně prostudovat předepsaná bezpečnostní opatření tak, aby byli schopni identifikovat případné porušení bezpečnostních předpisů při výcviku, ale hlavně, aby byli schopni řádně zabezpečit případnou první pomoc zraněné osobě. Cvičící musí dále dodržovat předepsané postupy při výcviku, dodržování bezpečnostních rozestupů při výcviku, dodržování časových norem či intervalů, pokud to charakter výcviku vyžaduje, řádně používat OOPP a v případě jejich poškození o tom informovat vedoucího výcviku a provést jejich výměnu za nepoškozené. Tyto ochranné pomůcky převážně slouží jako ochrana před rizikovými faktory jako jsou hluk, prach, chemické či biologické látky nebo pro ochranu očí. V rámci individuálních dovedností cvičících je v rámci vojenského výcviku potřebná znalost poskytnutí první pomoci. V rámci bezpečného vojenského výcviku je potřeba dodržovat

i případné zákazy. Mezi tyto zákazy patří zejména používání alkoholických či jinak omamných látek, zákaz kouření, používání soukromých zařízení při výcviku, překračování svých limitů či limitů techniky.

V rámci vojenského výcviku je velmi obtížné minimalizovat riziko vzniku úrazu a to z mnoha hledisek. Mezi nejvýznamnější rizikové faktory tohoto výcviku patří:

- **Nezkušenost** - ve složce AČR probíhá během krátké doby výrazná fluktuace osob. Zkušení vojáci odchází v rámci své služební činnosti na nové pozice či do civilního zaměstnání. Tyto osoby proto bývají nahrazovány novými příslušníky, kteří se okamžitě zapojují do prováděného výcviku, ale na rozdíl od svých zkušených kolegů teprve začínají se získáváním zkušeností v dané problematice.
- **Lehkovážnost, podcenění výcviku** - zde naopak mezi rizikové osoby můžeme zařadit zkušené příslušníky, kteří v rámci podcenění či špatného návyku mohou ohrozit sebe či kolegy. Tyto rizikové faktory se velmi těžko odstraňují, jelikož jsou individuální a většinou záleží na samotné osobě, že si daný problém uvědomí. Hrozí zde, že k takovému zjištění osoba dojde až v případné rizikové situaci.
- **Neodbornost** - riziko vzniku úrazu z důvodu činnosti neodborně způsobilé osoby většinou souvisí se nekvalitní organizací výcviku a špatnou kontrolní činností před zahájením výcviku.
- **Výcvik, který probíhá na hraně fyzického či psychického limitu** – mezi specifika vojenského výcviku některých činností je, že cvičící musí výcvik vykonávat v nekomfortním stavu, a to z důvodu, aby sám byl schopen tyto své limity rozpoznat či je zvyšovat. Bez tohoto výcviku, který se pohybuje na hraně bezpečnostních opatření, by mohlo však v průběhu služební činnosti dojít k fatálním či nevratným situacím. Při tomto výcviku je potřeba jej ze strany instruktorů maximálně vnímat tak, aby jej mohli včas přerušit.
- **Omezené používání OOPP – velitel** či nadřízený musí vždy zajistit minimalizace rizika při výcviku. Jsou ovšem určitá zaměstnání, kdy tyto prostředky nemohou být využity a tím se zvyšuje riziko vzniku případného úrazu. Může se jednat třeba o výcvik za snížené viditelnosti.

Z důvodu různorodosti vojenského výcviku a tím i velkého množství specifických činností je s tím spojena i různorodost druhu zranění. Nejčastěji se jedná o zranění typu odřenin, tržných ran, vykloubenin či zlomenin, které jsou způsobeny pádem. V rámci vojenského výcviku se můžeme setkat i s vnitřním zraněním, zraněním způsobeným mechanickým zařízením, popáleninami, omrzlinami nebo zraněními způsobenými chemickými látkami. V rámci vojenského výcviku a tím spojeného vyššího rizika vzniku úrazu oproti úrazům, které vznikly v průběhu služební tělovýchovy, se jedná i o úrazy s vážnějšími následky.

3. Analýza úrazovost

Zpracovaná analýza o služební úrazovosti u vybraného Vojenského útvaru vychází z evidence nahlášených úrazů v letech 2015 až 2023. Ve statistikách jsou uvedeny služební úrazy VZP, kteří tento úraz utrpěli při služební činnosti. Úrazy VZP jsou rozděleny do tří hlavních kategorií:

- úrazy vzniklé služební tělovýchovou,
- úrazy při výcviku VZP,
- úrazy z ostatní služební činnosti VZP.

Získaná data vychází z elektronické aplikace Ministerstva obrany „Evidence úrazů“. Do této aplikace jsou zadány veškeré úrazy vzniklé v rezortu Ministerstva obrany ve formě hlášení „Záznam o úrazu“ a „Záznam o úrazu – hlášení změn“. Tyto hlášení jsou vyplňovány odpovědnými osobami, které jsou k této činnosti určeny vedoucím organizačního celku a uvedeny v Základních řídicích dokumentech dané organizace.

V rámci sledovaných údajů z evidovaných pracovních úrazů byl proveden rozbor těchto úrazů v následujících ukazatelích:

- počet evidovaných úrazů v letech 2015 až 2023;
- počet evidovaných pracovních neschopností v souvislosti s úrazem;
- rozdělení úrazů v souvislosti se služební tělesnou přípravou;
- počet pracovních úrazů dle věku zraněné osoby;

- počet pracovních úrazů podle odsloužených let v AČR;
- počet osob postižených úrazem žádajících náhradu škody.

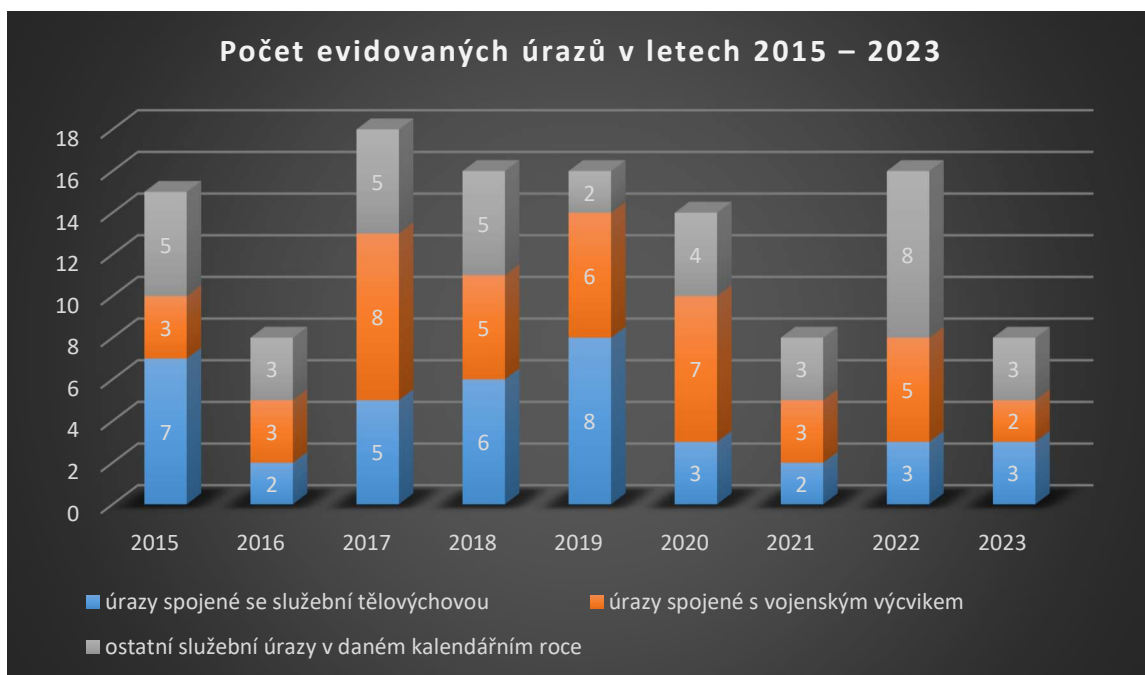
3.1. Počet evidovaných úrazů v letech 2015–2023

Vývoj počtu pracovních úrazů v letech 2015 až 2023, je dokládán přiloženém grafu. Z grafu lze vyčíst, kolik úrazů v daném roce bylo způsobeno služební tělovýchovou, výcvikem či jinou služební činností VZP.

V letech 2020 a 2021 byl výcvik a služební tělesná výchova v rezortu Ministerstva obrany proti epidemiologickým opatřením z důvodu celosvětové epidemie Covid omezen. Protiepidemická opatření v tomto období výrazně omezila služební tělesnou přípravu a vojenský výcvik. Tato opatření se projevila i v souvislosti počtu vzniklých úrazů a to převážně v roce 2021.

Z grafu lze vyčíst, že služební tělovýchova VZP společně s výcvikem VZP má největší vliv na počet služebních (pracovních) úrazů u vybraného organizačního celku. V roce 2022 je rozdíl úrazů vzniklých při služební tělesné přípravě a vojenském výcviku s ostatními úrazy u organizačního celku v poměru 8:8. Tento rok je ovlivněn dopravní nehodou s více zraněnými osobami a současně ukazuje, že riziko vzniku úrazu souvisí i s běžnou pracovní činností zraněných osob. Z grafického vyjádření četnosti pracovních úrazů ve sledovaném období lze vyčíst tyto údaje. Ve sledovaném období bylo u vybraného organizačního celku nahlášeno a řešeno celkem 119 pracovních úrazů. Z tohoto celkového počtu mělo 81 úrazů přímou souvislost s vojenským výcvikem nebo služební tělesnou přípravou. To je celkem 68 % z celkového počtu vzniklých úrazů. V roce 2016 a 2023 bylo u VZP posuzovaného organizačního celku nejméně evidovaných pracovních úrazů. Tento údaj je srovnatelný s daty roku 2021, ale v tomto roce byla ještě v platnosti mnohá opatření z důvodu zamezení šíření pandemie Covid- 19 a tím spojená omezení v rámci vojenského výcviku a služební tělesné výchovy. Snížení celkového počtu úrazů v letech 2016 a 2023 může být ovlivněno mnoha důvody. A to jak zkvalitněním přípravy na zaměstnání, snížením rizikových faktorů při plnění služební činnosti nebo se jedná pouze o statistickou odchylku.

Celková statistika úrazů je ovlivněna úrazy, které nejsou nahlášený a z toho důvodu nemohou být uvedeny v této statistice.

Obr. 1 Graf počtu evidovaných úrazů v letech 2015 - 2023

3.2. Počet evidovaných pracovních neschopností v souvislosti s úrazem

Ne každý nahlášený úraz, který se eviduje v knize úrazu, znamená samozřejmou pracovní neschopnost či dokonce hospitalizaci. U služební tělovýchovy či u vojenského výcviku nelze nikdy zamezit služebním (pracovním) úrazům a to z důvodu jejich náročnosti či intenzity provádění osob zapojených do této činnosti. Stejně tak evidované úrazy neodráží 100% úrazovost při těchto činnostech. Vždy existuje nějaký počet latentních úrazů, které zraněné osoby nenahlásí. Převážně se jedná o drobné úrazy, kdy zraněný nepocítuje potřebu tento úraz hlásit. Následující graf ukazuje počet vystavených pracovních neschopností spojených se služební tělesnou přípravou či činnosti při vojenském výcviku.

Z grafického vyjádření vyplývá, že z celkového počtu 81 pracovních úrazů, které mají přímou souvislost se služební tělesnou přípravou a vojenským

výcvikem, skončí pracovní neschopností celkem 43 úrazů. Ve sledovaném období bylo vystaveno 21 pracovních neschopností ve spojitosti se služební tělesnou přípravou a 22 pracovních neschopností ve spojitosti s vojenským výcvikem. Z těchto údajů by se mohlo vyvodit, že následky pracovního úrazu, které si vyžadají pracovní neschopnost, jsou pro dvě posuzované oblasti podobné. V roce 2020 a 2021 jsou evidovány pouze dvě pracovní neschopnosti ve spojitosti se služební tělesnou výchovou. Tento nízký počet pracovních neschopností je výrazně ovlivněn přijatými opatřeními v důsledku zamezení šíření onemocnění Covid-19. Z uvedených dat z předchozích let a následně i z roku 2022 lze předpokládat, že by tyto data byla vyšší, kdyby nedošlo k omezení sportovních činností a to hlavně kolektivních sportů. Současně v letech 2020 až 2022 je zvýšený počet pracovních neschopností v důsledku vzniklého úrazu při vojenském výcviku. Tato data mohou být zajímavá pro další výzkum u vojenských útvarů či i jiných bezpečnostních sborů a to z pohledu omezení snížené služební tělesné výchovy v letech 2020 a 2021 a tím možným snížením jejich fyzické odolnosti v následném praktickém výcviku.

Obr. 2 Graf o počtu pracovních neschopností spojených s úrazem při služební tělesné výchově nebo při vojenském výcviku

Ze získaných statistických dat vidíme, že v roce 2020 nastává změna v tom, že s ohledem na udělenou pracovní neschopnost se rizikovějším zaměstnáním stává vojenský výcvik než služební tělovýchova. Tento rok je zároveň ovlivněn epidemií Covid-19, kdy v první polovině roku před vznikem těchto úrazů byl výcvik v armádě velmi omezen či úplně přerušen. S tím souvisí i zvýšená úrazovost v roce 2022, kdy se výcvik vrátil intenzitou před touto celosvětovou epidemií. V následující tabulce je uvedena délka pracovní neschopnosti. Zde si lze všimnout, že v letech 2020 a 2022 si evidované úrazy vyžádaly delší pracovní neschopnost. Data v tabulce jsou rozdělena do tří časových úseků a to 1 až 31 dní pracovní neschopnosti, 32 – 90 dní pracovní neschopnosti a 91 a více dní. Tato časová osa byla stanovena z důvodu, že mezi benefity vojáků České republiky patří, že v prvním měsíci pracovní neschopnosti nejsou kráceni na platu.

Délka služební neschopnosti u úrazu při služební tělesné přípravě									
dny/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0 – 31	1	1	1	3	5	1	0	1	1
32 – 90	0	0	1	0	1	0	0	1	0
91 a více	0	0	1	0	1	1	0	1	0

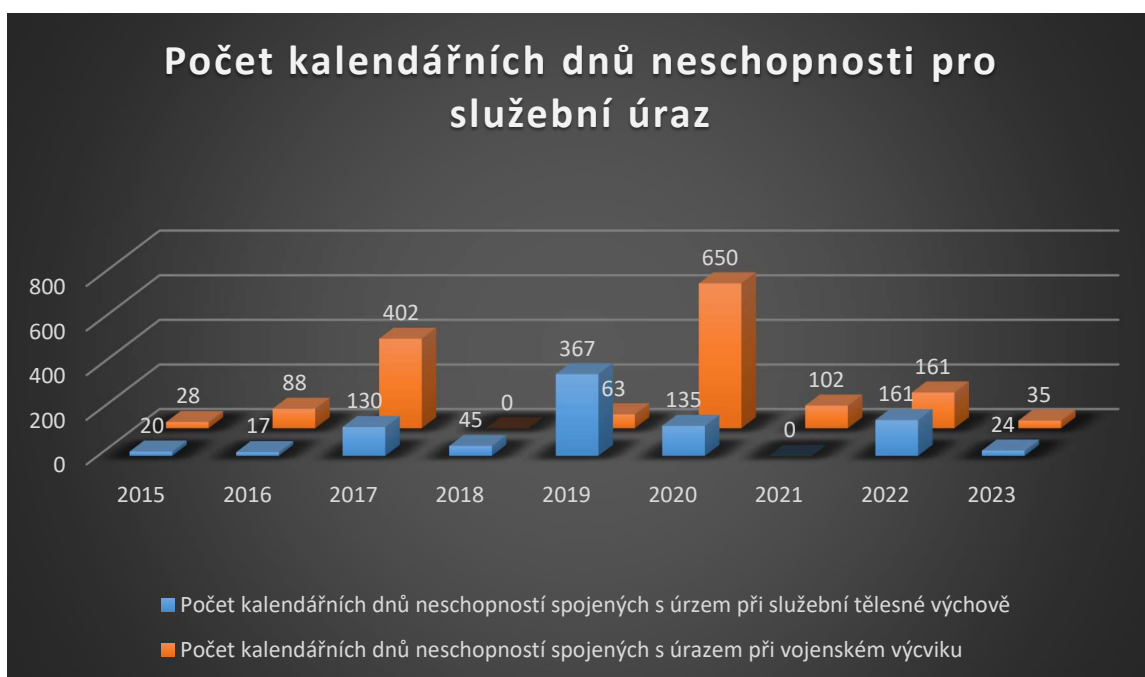
Tabulka 4. Délka služební neschopnosti u úrazu při služební tělovýchově

Délka služební neschopnosti u úrazu v důsledku vojenského výcviku									
dny/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0 – 31	1	1	0	0	0	2	2	3	2
32–90	0	1	0	0	1	2	1	0	0
91 a více	0	0	3	0	0	2	0	1	0

Tabulka 5. Délka služební neschopnosti u úrazu při vojenském výcviku

V následujícím grafu, který ukazuje celkový počet kalendářních dnů v neschopnosti z důvodu pracovního úrazu, lze vyčíst, že úrazy vzniklé po prvním omezení výcviku z důvodu epidemiologických opatření v roce 2020 si vyžádaly nejdelší pracovní neschopnosti ve sledovaném období. V letech 2017 a 2020 byly celkem vždy 3 pracovní neschopnosti delší jak 90 dnů. Některé z těchto

pracovních neschopností jsou uváděny jako celková pracovní neschopnost k vedenému úrazu. Zvýšený počet dnů v neschopnosti se objevuje i v roce 2022, kdy se výcvik v AČR vrátil zpět ke stejné intenzitě jako před opatřeními omezující služební tělesnou přípravu a vojenský výcvik. V grafu vyčnívá ještě hodnota v roce 2019 u úrazů spojených se služební tělovýchovou. Tato hodnota je ovlivněna dlouhodobou léčbou jednoho úrazu, a to ruptury Achillovy šlachy. Tato služební neschopnost trvala celkem 212 dní.

Obr. 3 Graf o počtu kalendářních dnů neschopnosti pro služební úraz

3.3. Rozdělení úrazů v souvislosti se služební tělesnou přípravou

Z celkového počtu 39 pracovních úrazů souvisejících se služební tělesnou výchovou nelze určit, zda riziko vzniku úrazu je spojeno s tělesnou přípravou či výběrovou tělesnou výchovou. V souvislosti s tělesnou přípravou je ve sledovaném období vedeno u vybraného organizačního celku 19 pracovních úrazů. Jedná se převážně o úrazy spojeny s individuální tělesnou přípravou VZP jako je běh, posilovací cvičení či sportovní činnosti zvyšující fyzickou zdatnost vojáků. V rámci výběrové tělesné výchovy bylo v daném období evidováno celkem 20 úrazů. Z následného grafu je zřejmé, že riziko vzniku úrazu je vyšší v případě

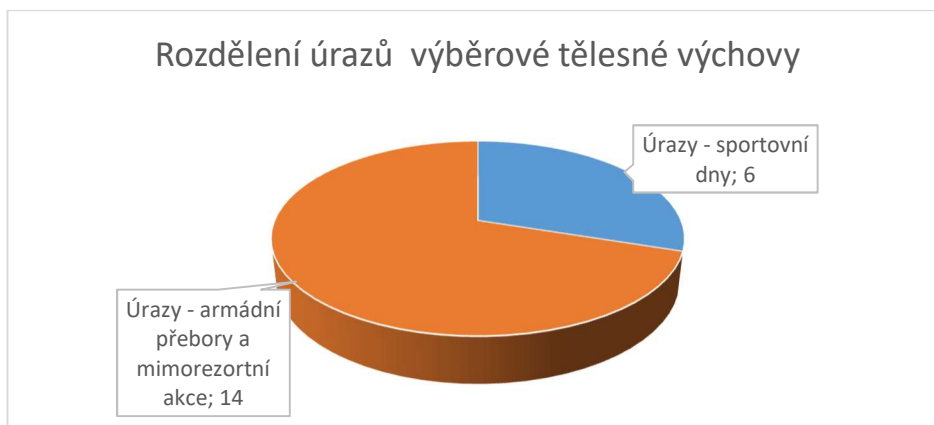
účasti zraněné osoby na armádních sportovních přeborech nebo jednorázových mimorezortních sportovních akcí než se sportovní činností v rámci sportovních dnů velitele.

Přehled vzniku úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou			
	Tělesná příprava	Výběrová tělesná výchova	
		Sportovní dny velitelů	Armádní sportovní hry a mimorezortní akce
2015	5	0	2
2016	0	1	1
2017	1	1	3
2018	4	1	1
2019	4	2	2
2020	3	0	0
2021	0	0	2
2022	1	1	1
2023	1	0	2

Tabulka 6. Činnosti vzniku úrazu při služební tělovýchově

Obr. 4. Graf o rozdělení úrazů souvisejících se služební tělesnou výchovou

Obr. 5 Graf o úrazech v rámci výběrové tělesné výchovy

3.4. Počet služebních úrazů dle věku zraněné osoby

Následující tabulka znázorňuje, v jakém věku utrpěl zraněný služební úraz. Data vychází ze získaných informací v letech 2019 až 2023. V rámci změny vedení evidence nelze do těchto statistik započítat informace z předchozích let. Z tabulky lze vyčíst, že nejrizikovější skupinou jsou osoby ve věku a 36 až 40 let. Současně ve sledovaném období není zaznamenáno žádné zranění osoby ve věkové kategorii 21 až 25 let. Tato nulová hodnota může být ovlivněna hlavně třemi zásadními ukazateli. A to:

- v celkové velikosti organizačního celku;
- souvisí to se zdravotním stavem této věkové kategorie a se schopností lepší regenerace těla po námaze;
- s určitou obavou či ostychem a neznalostí s ohlášením úrazu.

Od kategorie 41 až 45 let dochází k poklesu zranění, a to především u úrazů spojených se služební tělesnou výchovou. Tento pokles je převážně spojen s třemi faktory. Prvním faktorem je postupný odchod osob z AČR do civilního zaměstnání, další důležitou skupinou jsou osoby, které z důvodu zdravotních omezení mají v pozdějším věku sníženou či omezenou zdravotní kvalifikaci. Se sníženou zdravotní kvalifikací jsou tito vojáci následně osvobozeni od některých služebních činností, mezi které samozřejmě patří sice i vojenský výcvik, ale omezení související se sníženou zdravotní klasifikací jsou spojena převážně se služební tělesnou výchovou. Poslední faktorem je, že osoby staršího

věku se již nehlásí či nejsou nominováni do rezortních či mimorezortních sportovních soutěží.

Z dostupných dat je ještě patrné, že úrazy v nejrizikovější věkové kategorii 36–40 let jsou rovnoměrně rozloženy mezi úrazy vzniklé služební tělovýchovou a úrazy, které se staly při vojenském výcviku.

Vojenský výcvik není jen spojen s fyzickou vyzrálostí zraněného, ale i učením se nových schopností a činností, které jsou často spojeny s vyšší nejen fyzickou, ale hlavně psychickou zátěží. Při vojenském výcviku se voják často dostává na hranu svých osobních schopností tak, aby byl následně schopen řešit krizové situace, na které je tímto výcvikem připravován. Naopak při služební tělovýchově častěji dochází k úrazům při kolektivním sportu či reprezentaci útvaru při kolektivním sportu. Zde největším nepřítelem sportovců je převážně přemotivovanost, zvýšený adrenalin a tím spojena menší schopnost vnímat své limity. Stejný vliv na případné úrazy má i snaha porazit např. největšího rivala v rezortu a tím se zavděčit svým nadřízeným či hlavním funkcionářům. Tato zranění pak bývají často vážnější než úrazy vzniklé při individuální tělesné přípravě, kdy osoba cvičí sama. Při tomto výcviku většinou cvičící neriskuje a cvičí pod své možnosti.

Věk zraněného	2019–2023		
	Počet úrazů		
	služební tělovýchova	vojenský výcvik	celkem
21–25	0	0	0
26–30	4	3	7
31–35	3	5	8
36–40	7	7	14
41–45	3	7	10
46–50	2	1	3
50 a víc	0	0	0

Tabulka 7. Věk zraněného VZP při vzniku úrazu

3.5. Počet služebních úrazů podle odsloužených let v AČR

Následující tabulka popisuje služební úrazovost v souvislosti s odslouženými roky u vybrané vojenské organizace. Data vychází ze získaných informací v letech 2019 až 2023. Z uvedených dat je patrné, že délka odsloužené doby v organizaci nemá zásadní vliv na úrazovost v případě služební tělovýchovy. Z toho je možno předpokládat, že tyto úrazy jsou ovlivněny druhem sportovní činností a věkem zraněného.

To stejné se ale nedá říct v případě úrazovosti při vojenském výcviku. Zde je vidět, že nejvíce služebních úrazů je v prvních pěti letech služby. A to 39 % z celkového počtu úrazů vzniklých při výcviku. Následně je vidět pokles úrazovosti až do úseku mezi 16–20 lety služby. Opětovně nastává opět pokles v úrazovosti a ten je podobný jako u služební tělovýchovy a souvisí s třemi základními faktory. A to odchodem vojáka do civilního zaměstnání, snížením zdravotní klasifikace vojáka a s tím možnými úlevami při výcviku. Poslední faktor je trochu jiný než při úrazech při služební tělovýchově. Zde se osoby stále účastní výcviku, ale přesouvají se převážně z pozice cvičících do postavení instruktorů těchto výcviků a s tím sníženým rizikem vzniku úrazu. Vysoká úrazovost VZP v průběhu prvních pěti let služby se dá předpokládat zejména nezkušenosti nových VZP a tím spojené získávání potřebných zkušeností pro službu v armádě.

Doba ve služebním poměru VZP	2019–2023		
	Počet úrazů		
	služební tělovýchova	vojenský výcvik	celkem
0–5	4	9	13
6–10	6	3	9
11–15	3	2	5
16–20	3	7	10
21–25	0	2	2
26–30	3	0	3

Tabulka 8. Délka odsloužené doby VZP v době vzniku úrazu

3.6. Počet osob postižených úrazem žádajících náhradu škody

Osoba, která utrpěla během své pracovní činnosti úraz a tento úraz byl klasifikován jako pracovní, má nárok na finanční odškodnění. V rezortu MO je náhrada škody v souvislosti újmy na zdraví řešena RMO č. 42/2018 Věstníku²². VZP má právo na náhradu škody a nemajetkové újmy v souvislosti s poškozením zdraví, a to po podání žádosti na toto odškodnění. V případě, že následkem úrazu byla smrt VZP, má právo takovou žádost podat pozůstalý takto poškozené osoby. O výši odškodnění po podané žádosti rozhoduje vedoucí organizačního celku, který je shodný s orgánem, který stanovuje VZP služební plat. V rámci odškodnění může žadatel žádat kromě náhrady služebního platu, jenž v průběhu pracovní neschopnosti nepobíral, náhradu za bolest a za ztížení následného společenského uplatnění. Náhrada za způsobenou bolest a náhrada za ztížení společenského uplatnění se stanovuje na základě lékařského posudku. V rámci lékařského posudku stanoví lékař bodové hodnocení způsobené újmy VZP. Tento posudek se pak stává součástí spisové dokumentace vedené za účelem určení výše náhrady. Současně může požadovat nahrazení nákladů spojenými s léčbou, náhradu za škodu na osobním majetku, popřípadě o jednorázové mimořádné odškodnění.

V letech 2019 až 2023 bylo u organizačního celku oznámeno a řešeno 59 pracovních úrazů. Do konce roku 2023 bylo podáno pouze 45 žádostí na určení náhrady škody v důsledku poškození zdraví. Počet žádostí na náhradu škody za úrazy vzniklé v tomto časovém úseku může být ještě navýšena o žádosti osob, které ještě tak neučinily ve stanovené lhůtě. Z uvedených údajů lze usoudit, že kolem dvaceti procent poškozených tuto žádost nepodá a tím neuplatní nárok na odškodnění. Nepodání žádosti na náhradu škody je většinou u úrazů s malou či žádnou újmou na zdraví. Jedná se většinou o úrazy typu namožení, naražení

²² RMO č. 42/2018, ve znění RMO č. 14/2020 Věstníku (1. novela), *Náhrada škody a nemajetkové újmy v souvislosti s poškozením zdraví způsobeném vojákově a občanskému zaměstnanci a poskytnutí peněžního příspěvku nebo jednorázové peněžní výpomoci*, Praha: Ministerstvo obrany, 2020.

či drobných tržných ran. Tyto úrazy byly převážně nahlášeny z preventivních důvodů, kdy poškozená osoba si nebyla jista závažností úrazu, ale na základě nezhoršení následků se nakonec rozhodla nenavštívit lékařské zařízení anebo považovala případné odškodnění neadekvátní úsilí k podání žádosti.

Počet žádostí k uznání náhrady škody a nemajetkové újmy v souvislosti s poškozením zdraví v důsledku pracovního úrazu					
	2019	2020	2021	2022	2023
Úrazy	15	14	8	16	6
Žádosti	2	12	8	14	9

Tabulka 9. Přehled počtu podaných žádostí na uznání náhrady škody

Výše uvedená tabulka znázorňuje počet úrazů v kalendářním roce a počet žádostí na odškodnění. Z důvodu, že pracovní úrazy vznikají v průběhu celého roku a úraz může nastat i poslední den v roce, neodpovídá počet podaných žádostí počtu vzniklých úrazů za kalendářní rok. Poškozené osoby podávají žádosti většinou až po získání veškerých podkladů pro uznání náhrady škody. V případě úrazu, který vznikne na konci kalendářního roku a v jehož důsledku může dojít k dlouhodobé pracovní neschopnosti a následné případné rehabilitaci může dojít k podání žádosti i po více jak 12 měsících.

4. Metodika postupu při vzniku pracovního úrazu

Služební tělesná výchova a vojenský výcvik patří mezi hlavní náplně všech VZP. Z důvodu náročnosti a intenzity nelze nikdy zamezit vzniku úrazu. V průběhu pravidelných školení, interních předpisů jsou VZP pravidelně informováni o činnosti, kterou mají učinit v případě vzniku úrazu na pracovišti. V okamžiku vzniku zranění dochází často k panickému jednání, kdy zraněná osoba stejně jako ostatní účastníci zaměstnání ztrácí vlastní jistotu v tom, jak mají postupovat. Z toho důvodu je vhodné, aby byla vytvořena jednoduchá metodika v základních bodech s jednoduchým popisem, jak v takové situaci postupovat. Možnost

provedení takové metodiky může být formou tabulky s postupem, jak se chovat při vzniku pracovního úrazu. Tabulková forma metodiky je pro VZP vhodná z důvodu její praktické možnosti začlenění do provozní dokumentace sportoviště nebo dokumentace spojené s vojenským výcvikem. Současně metodika ve formě tabulky je pro činnost VZP vhodná i z důvodu, že v rámci svých cvičení jsou zvyklí pracovat s takovou formou znázornění z různých jiných druhů hlášení. V rámci rizika vzniku úrazu v souvislosti s individuální tělesnou přípravou není potřeba zavádět žádnou metodiku pomůcku. Úrazy vzniklé z této individuální sportovní činnosti jsou VZP zvyklí ohlašovat, jelikož nespolehnají na to, že to provede jejich nadřízený či kolega, který se společně se zraněnou osobou účastní zaměstnání.

V následujících dvou tabulkách jsou vytvořeny možné podoby metodik, jak postupovat při vzniku pracovního úrazu, tak, aby se nic neopomnělo a zajistilo se jejich co nejkvalitnější a nejrychlejší nahlášení. Metodiky jsou vytvořeny na pracovní úrazy, u kterých není podezření z porušení bezpečnostních či služebních předpisů, a úrazy, které svojí závažností nevyžadují mimořádné okamžité šetření v místě vzniku úrazu. Metodika má napomoci vedoucím zaměstnání a zraněným osobám k ulehčení činnosti při vzniku úrazu a tím spojené povinnosti takovou událost oznámit.

4.1. Metodika při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou

Metodika postupu při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou:	
1.	Poskytnutí první pomoci.
V případě zranění je vždy nejdůležitější poskytnutí první pomoci zraněné osobě.	
2.	Informace vedoucímu zaměstnání (výpravě) o vzniklém úrazu.
Vedoucí zaměstnání či vedoucí skupiny, v případě, že jedná o mimorezortní akci nebo armádní přebor mezi útvary, má v průběhu celého zaměstnání zodpovědnost za ochranu života a zdraví všech svých podřízených. V případě vzniku úrazu je povinností zraněné osoby či svědka úrazu ho o této události informovat, a to v případě, že nebyl na místě události a sám úraz nezaznamenal.	

3.	Informace od organizátora sportovní akce.
<p>Vedoucí pracovník se spojí s organizátory sportovní akce a předá informace o úraze organizátorům akce. V případě, že organizátorem akce je jiný útvar či složka MO, vedoucí pracovník zjistí, zda budou daný úraz evidovat a následnou dokumentaci zašlou jejich veliteli organizačního celku, jak jim určuje příslušný RMO, nebo nechají nahlášení a zaevidování úrazu na organizačním celku, ke kterému VZP náleží. V případě podezření, že zraněná osoba je pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek, požádat o provedení kontroly přítomnosti alkoholu nebo jiných návykových látek.</p>	
<p>Následný postup v případě, že organizátor daný úraz nebude evidovat nebo se úraz stal v rámci mimorezortní akce a pořadatel nepatří do organizační složky MO.</p>	
4.	Zjištění informací o zranění od zraněné osoby.
<p>Povinností vedoucího pracovníka je z důvodu nutnosti nahlášení úrazu a zajištění jeho zapsání do knihy evidence pracovních úrazů, zjistit informace související s úrazem od zraněné osoby, a to v případě, že povaha úrazu získání těchto informací umožňuje. Je potřeba zjistit o jaké zranění se jedná, a to, zda se jedná o jedno zranění či kombinace více zranění, jaká část těla byla zraněna, závažnost zranění. Dále je potřeba zjistit čas a místo vzniku úrazu. Současně je potřeba zjistit zdroj zranění a důvod proč k úrazu došlo. V rámci evidence úrazu je potřeba oznámit odpracovanou dobu v daný den. V rámci objasňování příčin vzniku úrazu a jeho kvalifikace jako pracovní je potřeba zajistit i svědka úrazu. Takovým svědkem může být i vedoucí pracovník v případě, že byl svědkem úrazu.</p>	
5.	Zjištění informací o svědkovi úrazu.
<p>Vedoucí pracovník má povinnost při nahlášení úrazu k jeho zaevidování uvést svědka úrazu. V případě, že se jedná o VZP ze stejného útvaru, informuje ho o tom, že ho uvede jako svědka, a získá od něj informace, které jsou potřebné k objasnění úrazu. Současně jej informuje, že v případě možného šetření úrazu může být kontaktován příslušnou komisí, která v rámci vojenského útvaru řeší problematiku pracovních úrazů. Současně si u svědka ověří kontaktní údaje. Zde se jedná převážně o telefonní kontakt a jeho pravost.</p>	

<p>Pokud se nejedná o svědka ze stejné organizační jednotky, je potřeba vyžádat si od takového svědka jméno a příjmení, telefonní kontakt a popřípadě název či číslo organizačního celku, kam tato osoba přísluší. Pokud to podmínky umožňují, požádat svědka úrazu sepsání úředního záznamu o dané události. Tento úřední záznam vytisknout a dát jej svědkovi podepsat.</p>	
6.	Zjištění nahlášení úrazu.
<p>Pracovní úraz musí být nahlášen bezodkladně, a to z toho důvodu, aby bylo možno co nejdříve zamezit jeho opakování a učinit veškeré potřebné kroky k odstranění zdroje úrazu. V případě úrazu spojeného se služební tělesnou přípravou, kdy není pochyb o porušení bezpečnostních předpisů a tím spojené šetření vzniku úrazu v místě jeho vzniku, může toto oznámení úrazu provést po příjezdu zpět do místa výkonu po skončení sportovní akce.</p>	
7.	Případné další úkony, které mohou pomoci k objasnění vzniku úrazu nebo k jeho rychlému vyřešení.
<p>Z důvodu následného šetření úrazu určenou komisí velitelem útvaru je potřeba být připraven v následujícím období, že vedoucí pracovník, svědek i zraněná osoba mohou být vyzváni komisí k doplnění informací. Mezi další úkony, které mohou osoby spojené s úrazem zajistit, je pořízení fotodokumentace místa vzniku úrazu.</p>	

Tabulka 10. Vzor možné metodiky postupu při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou

4.2. Metodika při úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou

Metodika postupu při úrazu v souvislosti s vojenským výcvikem:	
1.	Poskytnutí první pomoci.
V případě zranění je vždy nejdůležitější poskytnutí první pomoci zraněné osobě.	
2.	Informace veliteli zaměstnání o vzniklém úrazu.
Velitel zaměstnání má v průběhu celého výcviku zodpovědnost za ochranu života a zdraví všech svých podřízených. V případě vzniku úrazu je povinností	

	zraněné osoby či svědka úrazu ho o této události informovat v případě, že nebyl na místě události a sám úraz nezaznamenal.
3.	Přerušení nebo ukončení zaměstnání.
	V případě vzniku úrazu při vojenském výcviku je potřeba přerušit či ukončit výcvik, pokud to charakter zranění vyžaduje a mohlo by dojít k opakování takového úrazu.
4.	Zjištění informací o zranění od zraněné osoby.
	Povinností vedoucího pracovníka je z důvodu nutnosti nahlášení úrazu a zajištění jeho zapsání do knihy evidence pracovních úrazů, zjistit informace související s úrazem od zraněné osoby, a to v případě, že povaha úrazu získání těchto informací umožňuje. Je potřeba zjistit o jaké zranění se jedná, a to zda se jedná o jedno zranění či kombinace více zranění, jaká část těla byla zraněna, závažnost zranění. Dále je potřeba zjistit čas a místo vzniku úrazu. Současně je potřeba zjistit zdroj zranění a důvod proč k úrazu došlo. V rámci evidence úrazu je potřeba oznámit odpracovanou dobu v daný den. V rámci objasňování příčin vzniku úrazu a jeho kvalifikace jako pracovní je potřeba zajistit i svědka úrazu. Takovým svědkem může být i vedoucí pracovník v případě, že byl svědkem úrazu.
5.	Zjištění informací o svědkovi úrazu.
	Vedoucí pracovník má povinnost při nahlášení úrazu k jeho zaevidování uvést svědka úrazu. V případě, že se jedná o VZP ze stejného útvaru, informuje ho o tom, že ho uvede jako svědka, a získá od něj informace, které jsou potřebné k objasnění úrazu. Současně jej informuje, že v případě možného šetření úrazu může být kontaktován příslušnou komisí, která v rámci vojenského útvaru řeší problematiku pracovních úrazů. Současně si u svědka ověří kontaktní údaje. Zde se jedná převážně o telefonní kontakt a jeho pravost. Pokud se nejedná o svědka ze stejné organizační jednotky, je potřeba vyžádat si od takového svědka jméno a příjmení, telefonní kontakt a popřípadě název či číslo organizačního celku, kam tato osoba přísluší. Pokud to podmínky umožňují, požádat svědka úrazu sepsání úředního záznamu o dané události. Tento úřední záznam vytisknout a dát jej svědkovi podepsat.
6.	Zajištění či označení zdroje úrazu.

<p>V případě, že po ošetření poraněné osoby je možno pokračovat ve výcviku a není nutnost místo vzniku úrazu zabezpečit pro další šetření tohoto úrazu, je povinností vedoucího pracovníka o tomto možném riziku informovat ostatní účastníky vojenského výcviku, tak aby bylo zamezeno vzniku dalších úrazů. V případě možnosti provést fotodokumentaci místa vzniku úrazu. Pokud tato možnost není provést zdokumentování místa úrazu pomocí náčrtku a s tím spojeným popisem místa úrazu.</p>	
7.	Zjištění nahlášení úrazu.
<p>Pracovní úraz musí být nahlášen bezodkladně, a to z důvodu, aby bylo možno co nejdříve zamezit jeho opakování, mohla být přijata opatření k jeho případnému prošetření v místě úrazu. A to z důvodu zamezení poškození stop a informací, které by mohly objasnit pravé příčiny úrazu. Úraz je možno nahlásit telefonicky či jinou formou spojení. Po ukončení zaměstnání a návratu do posádky je potřeba prověřit, zda byl úraz zapsán a popřípadě doplnit zápis o úrazu o informace, které nebyly prostřednictvím telefonického spojení nahlášený</p>	
8.	Případné další úkony, které mohou pomoci k objasnění vzniku úrazu nebo k jeho rychlému vyřešení.
<p>Z důvodu následného šetření úrazu určenou komisí velitelem útvaru je potřeba být připraven v následujícím období, že vedoucí pracovník, svědek i zraněná osoba mohou být vyzváni komisí k doplnění informací.</p>	

Tabulka 11. Vzor možné metodiky postupu při úrazu v souvislosti s vojenským výcvikem:

5. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření metodické pomůcky, která má za úkol usnadnit bezodkladné ale hlavně kompletní podání hlášení o vzniku pracovního úrazu v souvislosti se služební tělesnou výchovou nebo vojenským výcvikem. Současně v rámci tvorby metodické pomůcky bylo potřeba do ní zapracovat potřebné informace, které je nutno v okamžiku evidence pracovního úrazu uvést v rámci podávaného záznamu o úraze.

V úvodní části bakalářské práce bylo provedeno teoretické seznámení s problematikou otázky bezpečnosti ochrany zdraví při práci a současně s tím byla provedena rešerše civilních zákonů s vnitřními předpisy platnými v rezortu Ministerstva obrany. Tyto předpisy se zabývají ochranou osob při práci a v rámci jejich ochrany jsou řešeny nejen práva a povinnosti zaměstnavatele, ale i práva a povinnosti zaměstnanců. Současně se práce zaměřuje na práci odborně způsobilé osoby u organizačního celku a její pracovní činnost, která v rámci svých povinností převážně souvisí s koordinací BOZP na pracovištích. V rámci vyhodnocování rizik spojených s pracovní činností upozorňuje na povinnost zaměstnavatele oznamovat zaměstnancům rizika práce spojené s jejich činností a potřeby příslušné práce zařadit mezi rizikové. V rámci vyhodnocení těchto rizik následně nastává zvýšené nebezpečí vzniku pracovního úrazu, které je potřeba eliminovat potřebnými opatřeními. I přes vhodně přijatá opatření a používání OOPP nelze však vždy vzniku pracovního úrazu zamezit. Tohle riziko se zvyšuje v případě činnosti vojáku při služební tělesné přípravě nebo při vojenském výcviku. Riziko je zvýšeno z mnoha ohledů, a to hlavně z důvodu fyzické a psychické zátěže, potřebné odborné způsobilosti a hlavně zdravotní způsobilosti.

Jako základní podklad pro vytvoření příslušné metodiky posloužila praktická část bakalářské práce, která se zabývala v časovém horizontu let 2015 až 2023 počtem vzniklých pracovních úrazů, které mají prokazatelnou spojitost se služební tělesnou přípravou nebo vojenským výcvikem. Z výše uvedených dat bylo zřejmé, že se nejedná jen o lehké úrazy typu odřenin či naraženin. V rámci služební

tělesné výchovy či vojenského výcviku během kalendářního roku vždy nastane úraz, který si vyžádá pracovní neschopnost. Z dostupných informací bylo zřejmé, že se jedná o úrazy i s delší dobou léčby, než je jeden měsíc. Doba jednoho měsíce pracovní neschopnosti v případě vojáků z povolání je významná, jelikož po tuto dobu nejsou kráceni na svém platu. Současně v rámci vyhodnocených dat bylo poukázáno, jak je důležitá odborná znalost při vojenském výcviku a s tím i spojena pravděpodobnost menšího rizika vzniku úrazu. V souvislosti s úrazy, které vznikly při služební tělesné výchově, bylo zjištěno, že nejrizikovějšími pro vznik úrazu jsou sportovní turnaje v kolektivních sportech.

V rámci závěrečného hodnocení bakalářské práce je potřeba připomenout, že veškerá činnost, která zde byla řešena z pohledu vzniklých úrazů, je u vojenských jednotek vedena na velmi profesionální úrovni a s dodržováním všech bezpečnostních pravidel. Současně s modernizací výcvikového materiálu se výrazně předchází těmto mimořádným událostem.

Jedním z vytečených cílů bylo vytvoření jednoduchých metodik postupu ohlašování pracovních úrazů. V rámci bakalářské práce byly vytvořeny dvě metodiky s jednoduchými body, jak postupovat. Metodiky jsou doplněny o základní popis, co je potřeba v rámci daného bodu konat. Současně považuji za vhodné tyto metodiky začlenit do provozní dokumentace výcviku, tak aby měli své uplatnění v praxi. V rámci statistické analýzy dat spojenými s úrazy u vybrané jednotky, je potřeba upozornit, že se jednalo o malý vzorek a bylo by vhodné jej porovnat i s ostatními vojenskými subjekty. Z dané statistiky ale vyplývá, že velmi rizikovou oblastí v rámci služební tělesné výchovy je pořádání rezortních a mimorezortních kolektivních sportů. Z výsledných dat je vhodné doporučit hlavním funkcionářům jednotlivých subjektů se více zaměřit na problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při pořádání těchto akcí.

Seznam použité literatury

Monografie

BECKOVÁ, Monika. *BOZP dle ČSN ISO 45001:2018: komentáře a příklady: využití požadavků normy ve firemní praxi*. Praha: Verlag Dashöfer, 2019. ISBN 978-80-87963-91-3.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Management lidských zdrojů*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-893-4.

HALÍK, Jiří. *Vedení a řízení lidských zdrojů*. Vedení lidí v praxi. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80247-2475-1.

JAMELSKÁ, Renata a RATAJ, Jaroslav. *Soukromé bezpečnostní služby*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. ISBN 978-80-7251-521-9.

JANÁKOVÁ, Anna. *Minimum z BOZP*. Praha: Verlag Dashöfer, 2018. ISBN 978-80-87963-58-6.

JANSA, Petr a DOVALIL, Josef. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. ISBN 978-80-903280-8-2.

KOHOUTEK, Rudolf a ŠTĚPÁNÍK, Jaroslav, *Psychologie práce a řízení*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-214-1552-5.

KOŠŤAN, Pavol; BĚLOHLÁVEK, František a ŠULEŘ, Oldřich. *Management: [co je management, proces řízení, obsah řízení, manažerské dovednosti]*. Business books. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0396-X.

ROŽEK, František; BRÁCHA, Jaroslav a MRÁZ, Vojtěch. *Management rizika: úvod k systematickému vyhledávání, posuzování a hodnocení rizik*. Rožnov pod Radhoštěm: Rožnovský vzdělávací servis, 1998.

ŠENK, Zdeněk. *1309 testových otázek BOZP: jedinečný zdroj informací pro OZO BOZP*. Práce, mzdy, pojištění Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-647-1.

Zákonná úprava a interní akty řízení

Ministerstvo obrany, *Bezpečnostní opatření při výcviku*, Praha: Ministerstvo obrany, 2011, Vševojsk-2-9.

Ministerstvo obrany, *Osnovy střelby z ručních zbraní a zbraní bojových vozidel*, Praha: Ministerstvo obrany, 2010, Vševojsk-4-2.

Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o *podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí*.

Nařízení vlády č. 390/2021 Sb., o *bližších podmínkách poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků*.

NVMO č. 12/2011 Věstníku, *Služební tělesná výchova v rezortu Ministerstva obrany*.

RMO č. 41/2018, ve znění RMO č. 21/2022 (2. novela) Věstníku, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a při výkonu služby v rezortu Ministerstva obrany*, Praha: Ministerstvo obrany, 2022.

RMO č. 42/2018, ve znění RMO č. 14/2020 Věstníku (1. novela), *Náhrada škody a nemajetkové újmy v souvislosti s poškozením zdraví způsobeném vojákoví a občanskému zaměstnanci a poskytnutí peněžního příspěvku nebo jednorázové peněžní výpomoci*, Praha: Ministerstvo obrany, 2020.

Vyhláška č. 432/2003 Sb., *Vyhláška, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorie, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběrů biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli*.

Zákon č. 219/2019 Sb., o *ozbrojených silách České republiky*.

Zákon č. 221/1999 Sb., o *vojácích z povolání*.

Zákona č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*.

Zákona č. 309/2006 Sb., *zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)*.

Zákona č. 258/2000 Sb., o *ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů*.

Ostatní

Kniha úrazů 2015–2023. Vybraný vojenský útvar.

Aplikace „Evidence úrazů“. Praha: Ministerstvo obrany.

Pět kroků ke stanovení rizik: speciální příručka pro zaměstnance a vedoucí zaměstnance. Vyd. 1. Brno: Institut výchovy bezpečnosti práce, 1998. ISBN 80-85022-22-2.

Pracovní úrazy zdravotní problémy související se zaměstnáním: (podle výsledků ad hoc modulu 2007 výběrového šetření pracovních sil). Práce, sociální statistiky. Praha a mzdy. Praha: Český statistický úřad, 2008. ISBN 978-80-250-1718-0.

Seznam použitých symbolů a zkratk

AČR – Armáda České republiky

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

BOZP a VS – bezpečnost a ochrana zdraví při práci a výkonu služby

MO – Ministerstvo obrany

NV – Nařízení vlády

NVMO – Normativní výnos Ministerstva obrany

OOPP – osobní ochranné pracovní prostředky

OZO – odborně způsobilá osoba

RMO – rozkaz ministra obrany

VÚ – vojenský útvar

VZ – vojenské zařízení

VZP – voják z povolání

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vzor možného zápisu o vyhodnocení rizik na pracovišti.

Tabulka 2: Vzor možného vedení počtu odpracovaných směn při rizikové práci.

Tabulka 3: Vzor možného záznamu o provedeném kontrolním měření

Tabulka 4. Délka služební neschopnosti u úrazu při služební tělovýchově

Tabulka 5. Délka služební neschopnosti u úrazu při vojenském výcviku

Tabulka 6. Činnosti vzniku úrazu při služební tělovýchově

Tabulka 7. Věk zraněného VZP při vzniku úrazu

Tabulka 8. Délka odsloužené doby VZP v době vzniku úrazu

Tabulka 9. Přehled počtu podaných žádostí na uznání náhrady škody

Tabulka 10. Vzor možné metodiky postupu při úrazu v souvislosti se služební
tělesnou výchovou

Tabulka 11. Vzor možné metodiky postupu při úrazu v souvislosti se služební
tělesnou výchovou

Tabulka 11. Vzor možné metodiky postupu při úrazu v souvislosti s vojenským
výcvikem:

Seznam grafů

Obr. 1 Graf počtu evidovaných úrazů v letech 2015–2023

Obr. 2 Graf o počtu pracovních neschopností spojených s úrazem při služební tělesné výchově nebo při vojenském výcviku

Obr. 3 Graf o počtu kalendářních dnů neschopnosti pro služební úraz

Obr. 4. Graf o rozdělení úrazů souvisejících se služební tělesnou výchovou

Obr. 5 Graf o úrazech v rámci výběrové tělesné výchovy